

Τ.Ε.Ι. ΚΑΒΑΛΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ
ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ
ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ
ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΩΝ

ΤΙΤΛΟΣ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η λειτουργία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος και οι προοπτικές βιωσιμότητας του υπό το πρίσμα του «κουρέματος» των ελληνικών κρατικών ομολόγων.

Καρτάλη Δέσποινα

ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 2013

Επιβλέπων Καθηγητής

Κοσμίδης Κοσμάς

Ένα μεγάλο ευχαριστώ πρώτα από όλα στην οικογένεια μου για την πολύτιμη βοήθεια τους όλα αυτά τα χρόνια.

Επίσης θα ήθελα να ευχαριστήσω τον καθηγητή μου κ.Κοσμίδη Κοσμά για την πολύτιμη βοήθεια και την στήριξη που μου παρείχε καθόλα την διάρκεια της εργασίας μου.

ΣΑΣ ΕΥΧΑΡΙΣΤΩ ΠΟΛΥ!!!

Πρόλογος

Το Τραπεζικό Σύστημα σε όλες τις ανεπτυγμένες χώρες αποτελεί τη βασική κινητήριο δύναμη τόσο της τοπικής όσο και της παγκόσμιας οικονομίας. Οι λειτουργίες και η πολυπλοκότητα του όγκου εργασιών στα τραπεζικά συστήματα είναι εξαιρετικά υψηλός και για τον λόγο αυτό αποτελεί βασική προϋπόθεση η ελαχιστοποίηση σφαλμάτων. Τα τελευταία χρόνια η παγκόσμια οικονομία αντιμετωπίζει τη σοβαρότερη κρίση μετά την Μεγάλη Ύφεση του 1929. Ως επακόλουθο της κρίσης αυτής είναι η ουσιαστική αναθεώρηση της Βασιλείας II και η εισαγωγή αυστηρότερου πλαισίου στην κεφαλαιακή επάρκεια και στις οδηγίες ρευστότητας κάθε τράπεζας. Με αυτόν τον τρόπο, η θέσπιση της Βασιλείας III αποτελεί την προσπάθεια αναχαίτισης ενδεχόμενων χρηματοπιστωτικών κρίσεων στο μέλλον. Σημείο αναφοράς στην επιβολή της Βασιλείας III αποτελεί η πιο σοβαρή κρίση δημοσίου χρέους που αντιμετώπισε ποτέ η Ελλάδα. Μεγάλο πλήγμα δέχθηκε, εξαιτίας της κρίσης, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα στον τομέα της κερδοφορίας του. Παρουσιάστηκε επίσης, μείωση του όγκου καταθέσεων αλλά και παράλληλη αύξηση των πιστώσεων. Έχοντας ως σημείο εκκίνησης και αναφοράς το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, η παρούσα εργασία ασχολείται με τις νέες οδηγίες της Βασιλείας III και τις επιπτώσεις τους σε περιόδους οικονομικής κρίσης και αναταραχής καθώς μπορεί να αποτρέψει μια νέα χρηματοπιστωτική κρίση. Ωστόσο, δεν θα πρέπει να θεωρείται το νέο αυτό πλαίσιο ως πάγια λύση για όλες τις αδυναμίες του τραπεζικού κλάδου.

Πίνακας Περιεχομένων

Πρόλογος.....	1
Πίνακας Περιεχομένων	3
Εισαγωγή.....	5

ΜΕΡΟΣ ΠΡΩΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ.....	7
1.1 Τα τραπεζικά ιδρύματα και ορόλος τους.....	8
1.2 Τραπεζικές Εργασίες.....	13
1.2.1 Το Τραπεζικό Σύστημα	15
1.3 Ο ρόλος των τραπεζών στην οικονομία.	17
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	19
2.1 Ο Ελληνικός Τραπεζικός Κλάδος. Ιστορική αναδρομή.....	19
2.2 Παράγοντες του Τραπεζικού Κλάδου.....	26
2.3 Προκλήσεις και προοπτικές του ελληνικού τραπεζικού κλάδου.....	29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ	33
3.1 Ορισμός της χρηματοπιστωτικής κρίσης.....	33
3.2 Η Χρηματοπιστωτική κρίση του 2007	37
3.3 Χρηματοπιστωτική Κρίση και αναγκαιότητα για εποπτεία	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο. ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ	411
4.1 Η Επίβλεψη του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η Επιτροπή της Βασιλείας.	41
4.2 Κεφαλαιακή επάρκεια επαρκής ρευστότητα διαχείριση κινδύνου	422
4.3 Το σύμφωνο της Βασιλείας I.....	433
4.4 Το σύμφωνο της Βασιλείας II.	444
4.4.1 Οι αλλαγές στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα από την εφαρμογή της Συνθήκης της Βασιλείας II	477
4.5 Το σύμφωνο της Βασιλείας III	50
4.6 Η εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα	55

4.7 Η εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ευρώπη	56

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο: Σύστημα Αξιολόγησης του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος	57

5.1 Εισαγωγή.....	57

5.2 Μεθοδολογίες Αξιολόγησης μέσω Δεικτών του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος.....	58

5.3 Μοντέλα Πρόβλεψης για πιθανή Πτώχευση στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα.....	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6^ο: Ανάλυση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος .	63

6.1 Εισαγωγή	63

6.2 Εφαρμογή των Μεθόδων Αξιολόγησης των Ελληνικών Τραπεζών ..	65

6.3 ΠΟΛΥΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ (MDA).....	76

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7^ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	78

ΕΠΙΛΟΓΟΣ	81

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	82

Εισαγωγή

Σκοπός αυτής της εργασίας είναι η περιγραφή και η ανάλυση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στα πλαίσια των νομοθετικών κανόνων που το διέπουν αλλά και των διεθνών και ευρωπαϊκών κανόνων που επιβάλλονται. Η Επιτροπή Εποπτείας του τραπεζικού τομέα έχει εισάγει πλαίσια κανόνων για την ενίσχυση της ανθεκτικότητας του κλάδου αυτού αλλά και Διεθνείς κανόνες για την μέτρηση του κινδύνου ρευστότητας και πρότυπα παρακολούθησης. Η παρούσα εργασία εξετάζει τις προτάσεις οι οποίες περιέχονται σε αυτά τα πλαίσια και διερευνά την συμβολή τους στην αποφυγή χρηματοπιστωτικών κρίσεων, Berger, A.N., (2007). Αλλαγές στην αξία και ποιότητα του ενεργητικού μιας τράπεζας, ελλοχεύουν τον κίνδυνο μείωσης τραπεζικού κεφαλαίου.

Επίσης, όταν οι βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις που χρηματοδοτούν μακροπρόθεσμα περιουσιακά στοιχεία αποτυγχάνουν το σκοπό τους σε βάρος των καταθέσεων, μπορούν να προκαλέσουν απομόχλευση αλλά και εκποίηση περιουσιακών στοιχείων, (Casu, & Molyneux, 2003). Οι κίνδυνοι αυτοί είναι συνήθως συστημικού χαρακτήρα και συχνά αποτελούν την αιτία για κρίση στο τραπεζικό σύστημα. Οι προσπάθειες εφαρμογής των κανόνων εστιάζουν στην ρύθμιση του ύψους του ποσού του κεφαλαίου που οι τράπεζες οφείλουν να έχουν στα αποθεματικά τους.

Επιπροσθέτως, το πλαίσιο των κανόνων αυτών εκτείνεται και στη διατήρηση των υψηλών προτύπων εταιρικής διακυβέρνησης, συμπεριλαμβανομένης της διαχείρισης της ρευστότητας, του λογιστικού ελέγχου και τις πρακτικές δανεισμού. Τα πλαίσια των κανόνων της Βασιλείας I, II και III μελετώνται με ιστορική αναδρομή, ενώ παράλληλα αναλύονται οι αδυναμίες και τα προβλήματα που περιέχονται καθώς δεν καθίστατο δυνατό να αποτρέψουν την ελληνική αλλά και παγκόσμια οικονομική κρίση. Επιπλέον, υπάρχει μια ευρεία συναίνεση μεταξύ της

Επιτροπής της Βασιλείας και των κεφαλαιαγορών ως προς την επιβολή αυστηρότερων κανόνων για την αποφυγή χρηματοπιστωτικών αναταραχών (Dermine, 2006).

Με αφορμή την σοβαρή δημοσιονομική κρίση στην Ελλάδα, οι κατευθυντήριες γραμμές της Βασιλείας III καταδεικνύουν ότι δεν αποτελούν τη μόνη λύση για την σταθερότητα του παγκόσμιου τραπεζικού συστήματος, αλλά ως μια αποφασιστική, γερή βάση, (Lozano–Vivas et. al. 2001). Για τον λόγο αυτό παρουσιάζονται οι κυριότεροι λόγοι αδυναμίας των προηγούμενων Βασιλειών και τη δημιουργία νέας.

Στο πρώτο κεφάλαιο εξετάζεται σε βάθος η έννοια του τραπεζικού συστήματος. Πιο συγκεκριμένα, λαμβάνει χώρα η μελέτη του ρόλου των τραπεζικών ιδρυμάτων μέσα στην οικονομία, παρατίθενται οι λειτουργίες τους καθώς και οι κίνδυνοι στους οποίους εκτίθενται. Στη συνέχεια παρουσιάζονται οι εργασίες των τραπεζών και γίνεται σαφής η σημαντικότητα του ρόλου τους στην ισορροπία της παγκόσμιας οικονομίας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο πραγματοποιείται η ιστορική αναδρομή του ελληνικού τραπεζικού κλάδου, αναφέρονται και αναλύονται οι παράγοντες που το διαμορφώνουν και παρουσιάζονται οι προκλήσεις και οι προοπτικές που υπάρχουν στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Στο τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται λεπτομερώς το φαινόμενο της οικονομικής κρίσης και ειδικότερα επικεντρώνεται στην χρηματοπιστωτική κρίση που ξέσπασε το 2007 στις ΗΠΑ και επεκτάθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο. Ακόμη στο υπό μελέτη κεφάλαιο, γίνεται ξεκάθαρο γιατί υπάρχει αναγκαιότητα για εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος του θεωρητικού τμήματος παρουσιάζεται η σημαντικότητα της εποπτείας του τραπεζικού συστήματος καθώς και

πως οι αρμόδιες αρχές το εποπτεύουν. Γίνεται ειδικότερη αναφορά στην επιτροπή της Βασιλείας και παρουσιάζονται λεπτομερώς, τα σύμφωνα που έχουν επιβάλλει ώστε να υπάρχει μέτρο από τα τραπεζικά ιδρύματα στη λειτουργία τους.

Στο πρακτικό κομμάτι της εργασίας θα εξετάσουμε την επιρροή του τραπεζικού συστήματος πριν και μετά το "κούρεμα". Τα αποτελέσματα που θα μας δοθούν από την ανάλυση θα μας δείξουν κατά πόσο έχει επηρεάσει την οικονομία των τραπεζών το κούρεμα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

1.1 Τα τραπεζικά ιδρύματα και ο ρόλος τους

Η χρηματοδότηση των ελλειμματικών οικονομικών μονάδων από τις πλεονασματικές έχει δύο μορφές (Νούλας, 205:49):

- ✓ **Άμεση.** Κατά την άμεση χρηματοδότηση οι ελλειμματικές οικονομικές μονάδες μιας κοινωνίας αντλούν απευθείας τα απαιτούμενα κεφάλαια από τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες. Η διαδικασία αυτή επιτυγχάνεται μέσω της έκδοσης ομολόγων ή τίτλων ιδιοκτησίας (μετοχών). Η διάθεση των εν λόγω τίτλων μπορεί να επιτευχθεί είτε με απευθείας διμερή συμφωνία είτε μέσω κάποιου τρίτου, για παράδειγμα μίας τράπεζας.

- ✓ **Έμμεση.** Αντιθέτως η έμμεση χρηματοδότηση προϋποθέτει την ύπαρξη κάποιου μεσάζοντα, μίας τράπεζας, η οποία συγκεντρώνει τις καταθέσεις των πλεοναζόντων οικονομικών μονάδων και τα μετατρέπει σε χρηματοπιστωτικά προϊόντα όπως δάνεια, τα οποία στην συνέχεια τα αποκτούν άλλες οικονομικές μονάδες.

«Τράπεζα είναι η οικονομική επιχείρηση που θεωρείται ως ο μεσάζοντας μεταξύ κεφαλαιούχων, που ζητούν να επενδύσουν κεφάλαια, και εκείνων οι οποίοι έχουν ανάγκη δανεισμού για τη χρηματοδότηση των δραστηριοτήτων τους» (Κιόχος και Παπανικολάου, 2000: 213).

Από τον παραπάνω ορισμό προκύπτει ότι η βασική λειτουργία μίας τράπεζας είναι η πραγματοποίηση κολλυβιστικών εργασιών. Δηλαδή να συγκεντρώνει πλεονάζοντα κεφάλαια πελατών έναντι μιας αμοιβής (τόκος) και να τα δανείζει έντοκα σε άλλους πελάτες εισπράττοντας ως κέρδος την διαφορά μεταξύ των δύο επιτοκίων, καταθέσεως και δανεισμού.

Στο σημείο αυτό κρίνεται αναγκαίο να γίνει διαχωρισμός της ευρείας έννοιας της τράπεζας σε εμπορική και κεντρική. Οι κεντρικές τράπεζες αποτελούν όργανα οικονομικής εξουσίας καθώς είναι υπεύθυνες για την νομισματική πολιτική και την διατήρηση του χρηματοπιστωτικού συστήματος γενικότερα. Στον αντίποδα οι εμπορικές τράπεζες που μπορούν να είναι είτε δημόσιες είτε ιδιωτικές, είναι κερδοσκοπικοί οργανισμοί που φέρνουν σε επαφή της πλεονασματικές με τις ελλειμματικές μονάδες μιας οικονομίας. Όπως είναι κατανοητό, στην εν λόγω εργασία δεν θα μας απασχολήσουν οι κεντρικές τράπεζες αλλά οι εμπορικές. Για τον λόγο αυτό, όπου εμφανίζεται ο όρος τράπεζα θα παραπέμπει στην στενή έννοια της εμπορικής τράπεζας.

Το πρώτο είδος τραπεζών εμφανίστηκε στην αρχαιότητα, από τα ελληνιστικά ακόμα χρόνια. Οι αργυραμοιβοί με το πέρασμα των αιώνων άλλαξαν διάφορες μορφές διατηρώντας όμως βασικές δραστηριότητες όπως η ανταλλαγή νομισμάτων τόσο μεταξύ τους όσο και με πολύτιμα μέταλλα με κέρδος. Αργότερα, άρχισαν να συγκεντρώνουν σημαντικά κεφάλαια και συστηματοποίησαν τις εργασίες τους προχωρώντας σε δανεισμό κρατών και ιδιωτών. Σήμερα, οι τράπεζες αποτελούν έναν σημαντικό κρίκο του οικονομικού συστήματος καθώς δέχονται καταθέσεις,

δανείζουν, προεξοφλούν τίτλους, προσφέρουν σύγχρονες υπηρεσίες όπως χρηματοδοτική μίσθωση κτλ.

Αυτό που αναβαθμίζει τις τράπεζες ως οργανισμούς εξέχοντος ενδιαφέροντος είναι ο πολλαπλασιαστής χρήματος, καθώς μέσω αυτού οι τράπεζες έχουν την δυνατότητα δημιουργίας χρήματος.

Από την ματιά ενός χρηματοοικονομικού αναλυτή, τα βασικά συστατικά στοιχεία μίας τράπεζας είναι (Νούλας, 2005:270):

- ✓ Τα διαθέσιμα.
- ✓ Οι επενδύσεις.
- ✓ Οι χορηγήσεις.
  - ✓ Τα ίδια κεφάλαια.
  - ✓ Οι καταθέσεις.

Μία τράπεζα διατηρεί ένα μέρος των καταθέσεων που λαμβάνει σε διαθέσιμα. Έτσι τα **διαθέσιμα** μπορούν να κατηγοριοποιηθούν σε υποχρεωτικά τα οποία βάσει νόμου πρέπει να τηρούνται ως ρευστό και τα πλεονάζοντα. Είναι λογικό ότι όσο μεγαλύτερο ποσό διατηρεί μία τράπεζα σε διαθέσιμα τόσο μικρότεροι είναι οι κίνδυνοι που διατρέχει.

Ένα μέρος των κεφαλαίων που συγκεντρώνουν οι τράπεζες το επενδύουν σε διάφορα χρηματοοικονομικά προϊόντα όπως τα ομόλογα και τα δικαιώματα. Η αξία των εν λόγω προϊόντων που κατέχει μία τράπεζα εμφανίζεται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις ως **επενδύσεις**.

Οι **χορηγήσεις** αποτελούν ένα μέρος της βασικής τραπεζικής λειτουργίας. Μέσω της άσκησης του διαμεσολαβητικού τους ρόλου (intermediation), οι τράπεζες χορηγούν πιστώσεις παρέχοντας χρηματικές μονάδες με την υποχρέωση την επιστροφή του ποσού σε συγκεκριμένο χρόνο με τόκο

(Κόντος, 2007:221). Τα δάνεια διακρίνονται στις παρακάτω κατηγορίες (Κιόχος και Παπανικολάου, 237):

- ✓ Δάνεια με προσωπική ασφάλεια.
- ✓ Δάνεια με ανοιχτό λογαριασμό.
- ✓ Ενυπόθηκα δάνεια.
- ✓ Δάνεια με ενέχυρο κινητών πραγμάτων.

Τα **ίδια κεφάλαια** αποτελούνται από το μετοχικό κεφάλαιο, τα αποθεματικά, την υπεραξία έκδοσης νέων μετοχών και το «υπόλοιπο εις νέον» (αποτέλεσμα) και αποτελούν ενός είδους εγγύηση για τους συναλλασσόμενους (Νούλας, 2005:271). Όπως είναι κατανοητό, όσο μεγαλύτερα είναι τα ίδια κεφάλαια τόσο μικρότερος είναι ο κίνδυνος που διατρέχει μία τράπεζα και τόσο μεγαλύτερη είναι η εμπιστοσύνη (πίστη) των καταθετών σε αυτήν.

Τέλος, οι **καταθέσεις** αποτελούν, μαζί με τις χορηγήσεις, την βασική τραπεζική λειτουργία. Κατάθεση είναι η αποδοχή εκ μέρους της τράπεζας ενός ποσού χρηματικών μονάδων από το κοινό, με συγκεκριμένους όρους όπως η χρονική διάρκεια και ο τόκος (Κόντος, 2007:385). Ως βασικό προϊόν του οποίου το μονοπώλιο κατέχουν οι τράπεζες, υπάρχει ένα ευρύ πλήθος μορφών καταθέσεων ώστε να ικανοποιείται ο πελάτης. Οι πιο διαδεδομένες μορφές είναι:

- ✓ Καταθέσεις όψεως.
- ✓ Τρεχούμενος λογαριασμός.
- ✓ Καταθέσεις ταμειυτηρίου.
- ✓ Καταθέσεις με προειδοποίηση.
- ✓ Προθεσμιακοί λογαριασμοί.
- ✓ Ειδικοί καταθετικοί λογαριασμοί. (συνδυασμός καταθετικού λογαριασμού και επένδυσης).
- ✓ Καταθέσεις σε συνάλλαγμα.
- ✓ Καταθέσεις δεσμευμένες.

✓ Συμφωνίες επαναγοράς. (repos)

Όπως είναι ευκόλως κατανοητό, οι όροι ασφάλεια και εμπιστοσύνη είναι ιδιαίτερα σημαντικές για έναν οικονομικό οργανισμό αυτού του τύπου. Αυτό συμβαίνει καθώς οι τράπεζες υπόκεινται σε πολλούς και σημαντικούς κινδύνους τους οποίους πρέπει να αναλύουν και να αντιμετωπίζουν, όπως (Νούλας, 2005:273):

i. Κίνδυνος Ρευστότητας.

Ο κίνδυνος αυτός αφορά την αδυναμία μίας τράπεζας να ανταποκριθεί σε μία ανάληψη καταθέσεων λόγω έλλειψης ρευστών διαθεσίμων. Για την αντιμετώπιση του κινδύνου αυτού έχει άλλωστε προβλεφθεί η ύπαρξη ενός ελάχιστου ποσοστού διαθεσίμων. Είναι λογικό ότι όσο μεγαλώνει το ποσό των διαθεσίμων, μειώνεται μαζί με τον κίνδυνο και η μόχλευση της τράπεζας. Για τον λόγο αυτό, οι τράπεζες θα πρέπει να δημιουργούν το κατάλληλο μείγμα χορηγήσεων, επενδύσεων και διαθεσίμων ώστε αφενός να εξασφαλίζεται η κερδοφορία τους και αφετέρου να διατηρείται χαμηλά ο κίνδυνος ρευστότητας. Η αξιολόγηση του επιπέδου ρευστότητας και κατά συνέπεια του αντίστοιχου κινδύνου επιτυγχάνεται με την εφαρμογή δεικτών διαχείρισης ενεργητικού και παθητικού. Πιο συγκεκριμένα όσο μεγαλύτερο είναι το ποσοστό διατήρησης καταθέσεων και όσο πιο ποιοτικά και ρευστοποιήσιμα είναι τα στοιχεία του ενεργητικού τόσο μικρότερος είναι ο συγκεκριμένος κίνδυνος.

ii. Κίνδυνος Αγοράς.

Η συγκεκριμένη μορφή κινδύνου μπορεί να αφορά είτε τα επιτόκια είτε τις συναλλαγματικές ισοτιμίες. Όσον αφορά τον κίνδυνο επιτοκίων, οι τράπεζες είναι αδύνατον να εξισώνουν την ληκτότητα των χορηγήσεων και των καταθέσεων. Έτσι, αν οι καταθέσεις έχουν μικρότερη ληκτότητα, η

τράπεζα θα χρειαστεί να επαναχρηματοδοτηθεί με κόστος (επιτόκιο) που ενδεχομένως να είναι μεγαλύτερο του προηγούμενου. Αντιθέτως, η χορήγηση παραμένει στο αρχικά ορισθέν επιτόκιο με αποτέλεσμα το κέρδος της τράπεζας που είναι η διαφορά των δύο επιτοκίων να υποχωρεί. Σχετικά με τον συναλλαγματικό κίνδυνο, η ύπαρξη διαθέσιμων, επενδύσεων, χορηγήσεων και καταθέσεων εκφρασμένα σε ξένο νόμισμα δημιουργεί κίνδυνο προερχόμενο από τις μεταβολές των συναλλαγματικών ισοτιμιών. Για την μέτρηση του παραπάνω κινδύνου χρησιμοποιούνται δείκτες ευαισθησίας που λαμβάνουν υπόψη μεταβλητές όπως η μεταβολή της αξίας της τοποθέτησής μας λόγω μεταβολής των συναλλαγματικών ισοτιμιών αλλά και η ευαισθησία του καθαρού επιτοκιακού αποτελέσματος λόγω μεταβολής του επιτοκίου (gap analysis (Ξανθόπουλος, 2012)).

iii. Πιστωτικός Κίνδυνος.

Ο πιστωτικός κίνδυνος που τόσο πολύ έχει ακουστεί μετά το ξέσπασμα της πρόσφατης χρηματοοικονομικής κρίσης σχετίζεται με τις χορηγήσεις. Πιο συγκεκριμένα έχει να κάνει με την αδυναμία των χρεωστών να ανταποκριθούν στις υποχρεώσεις τους. Για τον λόγο αυτό οι τράπεζες πρέπει να έχουν ένα αποτελεσματικό σύστημα αξιολόγησης της πιστοληπτικής ικανότητας των υποψήφιων πελατών τους, το οποίο πρέπει να συνδυάζεται με ένα τμήμα εντοπισμού και πρόωρης αντιμετώπισης ανεπιθύμητων καταστάσεων καθώς και με εμπράγματα εξασφαλίσεις όταν αυτό είναι αναγκαίο. Όσο υψηλότερο είναι ο πιστωτικός κίνδυνος στον οποίο είναι εκτεθειμένη μία τράπεζα, τόσο ενισχύεται η κερδοφορία της (Doğan, 2012: 12). Ο πιστωτικός κίνδυνος μπορεί να μετρηθεί με διάφορους τρόπους αλλά οι πιο διαδεδομένοι είναι αυτοί που προβλέπονται από τον «Πρώτο Πυλώνα» της Βασιλείας. Ο πρώτος και πιο απλός τρόπος είναι γνωστός ως «Τυποποιημένη μέθοδος» και για τον υπολογισμό του πιστωτικού κινδύνου λαμβάνει υπόψη τις εξασφαλίσεις της κάθε τράπεζας για τις σταθμισμένες τοποθετήσεις που έχει κάνει ενώ

ο σταθμισμένος κίνδυνος μπορεί να εξειδικευτεί περισσότερο μέσω της πιστοληπτικής αξιολόγησης των οίκων πιστοληπτικής αξιολόγησης. Παράλληλα η «Βασιλεία II» εισάγει την καινοτομία της «Προσέγγισης Εσωτερικών Συστημάτων Διαβάθμισης» η οποία χρησιμοποιεί τέσσερα στοιχεία για την αξιολόγηση του κινδύνου έχοντας μία πλήρη άποψη για την πιστοληπτική ικανότητα των πιστούχων (Τζώρτζη, 2007).

iv. **Λειτουργικός Κίνδυνος.**

Ο λειτουργικός κίνδυνος είναι ο κίνδυνος που διατρέχουν όλες οι κερδοσκοπικές οικονομικές μονάδες και έγκειται στο γεγονός της δημιουργίας ζημιάς αντί κέρδους από την λειτουργία της επιχειρησιακής οντότητας. Ο κίνδυνος αυτός μπορεί να προέρχεται από λανθασμένο σχεδιασμό, εκτροπή από το πλάνο δράσης ή από έκτακτα περιστατικά. Για την μέτρηση του λειτουργικού κινδύνου χρησιμοποιείται η στατιστική και πιο συγκεκριμένα η μεταβλητότητα. Αν και η μεταβλητότητα μπορεί να δημιουργήσει τόσο ζημιές όσο και κέρδη, συνήθως η αναφορά γίνεται για το ενδεχόμενο ζημιών, δηλαδή για την απόκλιση προς τα κάτω σε χαμηλότερο επίπεδο εμπιστοσύνης (Ξανθόπουλος, 2012).

1.2 Τραπεζικές Εργασίες

Στην προηγούμενη υποενότητα έγινε μία σύντομη αναφορά στις τραπεζικές εργασίες. Οι σύγχρονες τράπεζες στην προσπάθεια μεγιστοποίησης της κερδοφορίας τους, στράφηκαν στην δημιουργία ενός πλούσιου πακέτου προϊόντων και υπηρεσιών που ξεπερνά την γενεσιουργό αιτία ύπαρξής τους. Έτσι, η «τραπεζική τεχνική» που περιλαμβάνει το σύνολο των τραπεζικών εργασιών αποτελείται από τέσσερις υποκατηγορίες τραπεζικών εργασιών (Κιόχος και Παπανικολάου, 2000:224):

I. Παθητικές τραπεζικές εργασίες.

Παθητικές εργασίες είναι αυτές κατά τις οποίες η τράπεζα λειτουργεί ως αποταμιευτής κεφαλαίου καθώς μέσω των καταθέσεων μετατρέπεται σε οφειλέτη των καταθετών. Μέσω των παθητικών εργασιών η τράπεζα κατορθώνει να συγκεντρώσει ρευστά πλεονάσματα των οικονομικών μονάδων και πρακτικά αποτελούν ένα είδος δανείου των πλεονασματικών οικονομικών μονάδων στον χρηματοπιστωτικό οργανισμό. Τα είδη των καταθέσεων έχουν ήδη παρουσιαστεί σε προηγούμενες σελίδες του παρόντος κεφαλαίου.

II. Ενεργητικές τραπεζικές εργασίες.

Μέσω των ενεργητικών τραπεζικών εργασιών οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί αξιοποιούν μέρος του κεφαλαίου που συγκέντρωσαν με τις παθητικές τραπεζικές εργασίες μέσω της διοχέτευσής τους σε ελλειμματικές οικονομικές μονάδες που μπορεί να είναι τόσο φυσικά όσο και νομικά πρόσωπα. Τα πιο διαδεδομένα είδη τραπεζικών εργασιών είναι:

- ✓ Προεξόφληση χρηματοοικονομικών τίτλων.
- ✓ Προκαταβολές έναντι φορτωτικών.
- ✓ Τραπεζική ενέγγυος πίστωση.
- ✓ Δάνεια.

Τα τελευταία αποτελούν και το πιο διαδεδομένο είδος ενεργητικών τραπεζικών εργασιών, του οποίου η μορφή έχουν ήδη παρατεθεί στην προηγούμενη υποενότητα.

III. Βοηθητικές τραπεζικές εργασίες.

Οι τράπεζες ανταποκρινόμενες στις σύγχρονες ανάγκες των οικονομικών μονάδων, δημιούργησαν μία σειρά συμπληρωματικών

χρηματοοικονομικών προϊόντων για τους πελάτες τους. Μέσω των βοηθητικών υπηρεσιών οι τράπεζες αφενός αυξάνουν τον κύκλο εργασιών τους και την κερδοφορία τους και αφετέρου παρέχουν επιπλέον υπηρεσίες στους υπάρχοντες πελάτες τους κάνοντας το συνολικό πακέτο περισσότερο ελκυστικό. Οι πιο γνωστές βοηθητικές υπηρεσίες είναι:

- ✓ Έκδοση εγγυητικών επιστολών.
- ✓ Έκδοση επιταγών και εντολών.
- ✓ Έκδοση πιστωτικών επιστολών.
- ✓ Είσπραξη αξιών για λογαριασμό τρίτων.
- ✓ Αγορά χρεογράφων για λογαριασμό τρίτων.

IV. Λοιπές τραπεζικές εργασίες.

Πέραν των παθητικών, ενεργητικών και βοηθητικών εργασιών, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ανέπτυξαν μία σειρά άλλων δραστηριοτήτων, πολλές από τις οποίες αποτελούν σύγχρονους θεσμούς του επιχειρησιακού περιβάλλοντος. Οι πιο διαδεδομένες από τις εργασίες αυτές είναι:

- ✓ Έκδοση και διάθεση τίτλων για λογαριασμό άλλων.
- ✓ Φύλαξη κινητών πραγμάτων.
- ✓ Ενοικίαση τραπεζικών θυρίδων.
- ✓ Χρηματοδοτική μίσθωση. (Leasing)
- ✓ Πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων. (Factoring και Forfaiting)
- ✓ Δημιουργία και εμπορία χρηματοοικονομικών παραγώγων. (Options, Forwards, Futures, Swaps, Warrants κτλ)

1.2 .1 Το Τραπεζικό Σύστημα

Η ανάπτυξη μιας οικονομίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την ύπαρξη ενός εύρωστου και δυναμικού τραπεζικού συστήματος. Λόγω του πολλαπλασιασμού χρήματος αλλά και όλων των υπόλοιπων τραπεζικών

εργασιών, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα τροφοδοτούν την ανάπτυξη της οικονομίας.

Η δομή του τραπεζικού συστήματος είναι αποτέλεσμα των δυνάμεων που ασκούνται στην αγορά και επηρεάζει σε μεγάλο βαθμό τον βαθμό του ανταγωνισμού, την αποτελεσματικότητα, την παραγωγικότητα, την τιμή, την ποιότητα και τέλος την ποσότητα των τραπεζικών προϊόντων και υπηρεσιών (Νούλας, 2005:271).

Εξέχοντα ρόλο σε ένα τραπεζικό σύστημα διαδραματίζει η Κεντρική Τράπεζα η οποία μέσω της νομισματικής και πιστωτικής πολιτικής ελέγχει την προσφορά χρήματος στην οικονομία. Βασικά εργαλεία της νομισματικής πολιτικής αποτελεί το Ποσοστό Υποχρεωτικών Διαθεσίμων, το Προεξοφλητικό Επιτόκιο, η πολιτικής της Ανοιχτής Αγοράς και η πολιτική των Δημόσιων Καταθέσεων. Στον αντίποδα η πιστωτική πολιτική περιλαμβάνει τον έλεγχο των επιτοκίων των εμπορικών τραπεζών, την διαφοροποίηση των όρων δανεισμού, τον έλεγχο χορηγήσεως δανείων και εκδόσεως τίτλων, τον έλεγχο των εισαγωγών, την άσκηση ελέγχου στους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς, την ευνοϊκή μεταχείριση συγκεκριμένων τραπεζών (π.χ. επενδυτικών), και τέλος την παροχή συστάσεων, οδηγιών και παροτρύνσεων Κιόχος και Παπανικολάου, 2000:153).

Παράλληλα, η κεντρική τράπεζα:

- ✓ Εκδίδει τραπεζογραμμάτια.
- ✓ Δέχεται καταθέσεις από τις εμπορικές τράπεζες.
- ✓ Χορηγεί πιστώσεις προς τις εμπορικές τράπεζες.
- ✓ Ενεργεί ως ταμίας και εντολοδόχος του δημοσίου.
- ✓ Κατέχει και διαχειρίζεται τα συναλλαγματικά διαθέσιμα και τα αποθέματα χρυσού.

Την Κεντρική Τράπεζα την πλαισιώνει ένα δίκτυο πιστωτικών ιδρυμάτων. Τα ιδρύματα αυτά μπορεί να είναι είτε δημόσια και να εξυπηρετούν κάποιον σκοπό (π.χ. την ενίσχυση του αγροτικού τομέα) είτε ιδιωτικά με αποκλειστικό σκοπό το κέρδος. Στις ιδιωτικές τράπεζες πρέπει να προστεθούν και οι συνεταιριστικές τράπεζες που δρουν συνήθως σε μία συγκεκριμένη περιοχή. Τέλος, το τραπεζικό σύστημα συμπληρώνουν υποκαταστήματα αλλοδαπών τραπεζών που ενώ εδρεύουν σε επικράτεια άλλου εθνικού συστήματος ακολουθούν τους κανόνες την τοπικής κεντρικής τράπεζας. Μετά την ευρωπαϊκή Οικονομική και Νομισματική Ενοποίηση οι κατά τόπους Κεντρικές Τράπεζες των κρατών μελών απώλεσαν μεγάλο μέρος των αρμοδιοτήτων τους που μεταβιβάστηκε στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Παράλληλα τα εθνικά τραπεζικά συστήματα ενώθηκαν δημιουργώντας ένα υπερεθνικό τραπεζικό σύστημα αποτελούμενο από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα, τις εθνικές Κεντρικές Τράπεζες, τα ευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τα υποκαταστήματα τραπεζών που εδρεύουν εκτός ένωσης.

1.3 Ο ρόλος των τραπεζών στην οικονομία.

Η αποδοτικότητα του τραπεζικού συστήματος υπήρξε ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα στο σύγχρονο νομισματικό και οικονομικό περιβάλλον. Η αποτελεσματικότητα και η ανταγωνιστικότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων δεν μπορεί να μετρηθεί εύκολα, δεδομένου ότι τα προϊόντα και τις υπηρεσίες τους αποτελούν άυλα αγαθά, (Maudos, et. al., 2002). Πολλοί οικονομικοί αναλυτές και ερευνητές έχουν προσπαθήσει να μετρήσουν την παραγωγικότητα και την αποτελεσματικότητα του τραπεζικού κλάδου με τη χρήση των εξόδων, το κόστος, την αποτελεσματικότητα και την απόδοση. Οι οικονομίες κλίμακας και φάσματος των τραπεζικών εργασιών ήταν ένα από τα ζητήματα που σχετίζονται για την ανταγωνιστικότητα και την αποτελεσματικότητα των

τραπεζών που έχουν μελετηθεί σε διεθνή κλίμακα (Williams και Gardener, 2003).

Η ιστορία έχει δείξει ότι οι κυβερνήσεις έχουν την τάση να δείχνουν μεγάλο ενδιαφέρον για τις τραπεζικές δραστηριότητες και συχνά θεωρούν ότι είναι απαραίτητο να επιβάλλουν ρυθμίσεις σε τράπεζες που διασφαλίζουν τις λειτουργίες τους στην κοινωνία. Η ρυθμιστική πρόοδος υπήρξε πάντα πιο παραγωγική στον απόηχο της τραπεζικής κρίσης, όταν η ευαισθησία του τραπεζικού δομή είναι πιο ξεκάθαρη. Τα θετικά αποτελέσματα του υγιούς τραπεζικού κλάδου έχει μεγάλη σημασία για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα και την οικονομική ευημερία. Το πρόβλημα της μεταδοτικότητας είναι ένας ισχυρός λόγος για τη ρύθμιση των τραπεζών.

Μια τράπεζα η οποία λειτουργεί προβληματικά, θα μπορούσε να επηρεάσει επίσης υγιείς τράπεζες, οι καταθέτες που έχουν εμπιστοσύνη στο τραπεζικό σύστημα μπορεί γρήγορα εξαφανιστούν. Ο κίνδυνος αυτής της μετάδοσης θα μπορούσε να οδηγήσει στη χειρότερη περίπτωση με την κατάρρευση ολόκληρου του τραπεζικού συστήματος σε μια χώρα και να ήταν ένα ιστορικό καθήκον των κυβερνήσεων να προστατεύσουν την κοινωνία από τη συστημική κατάρρευση. Η πρόθεση δεν είναι η προστασία των καταθετών από την προεπιλογή ενός μόνο φορέα, αλλά να ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος της κατάρρευσης του συνόλου των τραπεζών (Weil, 2004).

Ο συστημικός κίνδυνος που αντιμετωπίζει η επιχειρηματική τραπεζική χωρίζεται από άλλους κινδύνους, όπως ο πιστωτικός κίνδυνος, ο κίνδυνος αγοράς, ο κίνδυνος επιτοκίου, ο λειτουργικός κίνδυνος, κλπ. Οι περισσότερες άλλες βιομηχανίες δεν αντιμετωπίζουν έναν συστημικό κίνδυνο από την αποτυχία μιας επιχείρησης μέσα σε ένα συγκεκριμένο τομέα, δηλαδή δεν είναι πιθανό να υπονομεύσει άλλες εταιρείες του συγκεκριμένου τομέα.

Οι διάφορες τραπεζικές κρίσεις σε όλη την ιστορία, έχουν δώσει εμπειρικά στοιχεία ότι ο συστημικός κίνδυνος που αν γίνει πραγματικότητα μπορεί να κοστίσει στην οικονομία σε μεγάλο βαθμό, διότι οι τράπεζες συνδέονται μεταξύ τους μέσω διατραπεζικών καταθέσεων και μέσω του συστήματος πληρωμών, το οποίο σε ορισμένες περιπτώσεις έχει κάνει τις τράπεζες να εκτεθούν και εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τους άλλους σε κάθε οικονομική κατάσταση (Αναστασάτος, 2008). Η συστηματική μετάδοση θα μπορούσε να συνίσταται από τρεις παράγοντες, την αντίληψη του κοινού ότι, αν μια τράπεζα δεν θα έτσι οι άλλοι, οι διατραπεζικές καταθέσεις, και το διατραπεζικό εκκαθάρισης και πληρωμής και των διασυνδέσεων, Μασουράκης, Μ. (2010)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

2.1 Ο Ελληνικός Τραπεζικός Κλάδος. Ιστορική αναδρομή.

Η ανάγκη δημιουργίας ενός αξιόπιστου τραπεζικού συστήματος για την κάλυψη των αναγκών της ελληνικής οικονομίας, την καταπολέμηση της τοκογλυφίας και την ανάπτυξη της γεωργικής οικονομία είχε επισημανθεί από τον Καποδίστρια. Η πρώτη προσπάθεια ανάπτυξης τραπεζικής δραστηριότητας που έλαβε χώρα το 1828 με την ίδρυση της Εθνικής Χρηματοδοτικής Τράπεζας απέτυχε λόγω μειωμένης εμπιστοσύνης του κόσμου (Κιόχος και Παπανικολάου, 2000:213).

Το 1841 έπειτα από συστάσεις της Κοινωνίας των Εθνών, ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος με κεφάλαια τόσο εγχώρια όσο και αλλοδαπά (Αγγλικά και Γαλλικά). Το 1848 η τράπεζα πέρασε και το πρώτο της τεστ αντιμετωπίζοντας με επιτυχία την οικονομική κρίση (Κιόχος και Παπανικολάου, 2000:215).

Παρόλα αυτά, η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος δεν ήταν η πρώτη ελληνική τράπεζα καθώς είχε προηγηθεί η ίδρυση της Ιονικής Τράπεζας στα

ιταλοκρατούμενα Ιόνια νησιά το 1839. Το 1882 ακολούθησε η ίδρυση της Προνομιούχου Τράπεζας και το 1899 η Τράπεζα Κρήτης (Νούλας, 2005:218).

Έως το 1987 το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ήταν απόλυτα ελεγχόμενο από την κυβέρνηση καθώς η Τράπεζα της Ελλάδος καθόριζε τις επιχειρησιακές πολιτικές. Πιο συγκεκριμένα, τα κύρια χαρακτηριστικά του ελληνικού τραπεζικού τομέα όπως αυτός είχε δημιουργηθεί έως το 1987 ήταν (Νούλας, 2005:223):

- ✓ Τα επιτόκια προσδιορίζονταν από την Τράπεζα της Ελλάδος.
- ✓ Τα είδη των χορηγήσεων προσδιορίζονταν από την Τράπεζα της Ελλάδος.
- ✓ Οι τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να επενδύουν σε ελληνικά κρατικά ομόλογα και να χρηματοδοτούν δημόσιους οργανισμούς και μικρομεσαίες επιχειρήσεις.
- ✓ Τα συναλλαγματικά αποθεματικά των τραπεζών δεσμεύονταν από την Τράπεζα της Ελλάδος.
- ✓ Υπήρχε στασιμότητα του κλάδου καθώς δεν εισέρχονταν στην αγορά νέα προϊόντα και υπηρεσίες.
- ✓ Η μηχανογράφηση και η χρήση πληροφοριακών συστημάτων ήταν έννοιες άγνωστες.
- ✓ Το λειτουργικό κόστος ήταν αρκετά υψηλό.
- ✓ Λόγω της μη ύπαρξης νέων προϊόντων τα έσοδα προέρχονταν αποκλειστικά από τους τόκους.
- ✓ Δεν είχαν αναπτυχθεί συστήματα διαχείρισης κινδύνων.
- ✓ Αλλαγή των διοικήσεων στις τράπεζες και προσλήψεις προσωπικού με βάσει κομματικά και όχι αξιοκρατικά κριτήρια.
- ✓ Οι εμπορικές τράπεζες αποτελούσαν όργανα της Ελληνικής Κεντρικής Τράπεζας μέσω των οποίων εξασκούσε πολιτική.

Το 1987 η «Επιτροπή Καρατζά» συνεχίζοντας το έργο της «Επιτροπής Χαρισσοπούλου» έθεσε την βάση για την αναμόρφωση του τραπεζικού κλάδου. Η πρόταση του εκμοντερνισμού του συστήματος προέβλεπε τις αλλαγές εντός τριών σταδίων (Νούλας, 2005:223):

- 1) Στο πρώτο στάδιο θα ανεξαρτητοποιούνταν τα επιτόκια των εμπορικών τραπεζών από την Κεντρική Τράπεζα τα οποία θα καθορίζονται από τις διοικήσεις των τραπεζών εντός των ορίων που θα θέτει πλέον η Κεντρική Τράπεζα. Παράλληλα εντός του πρώτου σταδίου προτείνονταν αλλαγές με στόχο την δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου του χρηματοπιστωτικού περιβάλλοντος ενώ αποσυνέδεε την κοινωνική αναπτυξιακή πολιτική από τις τράπεζες και τις συνέδεε με τον κρατικό προϋπολογισμό.
- 2) Στο επόμενο στάδιο τα επιτόκια θα διαμορφώνονταν ελεύθερα από τις δυνάμεις της αγοράς με εξαίρεση αυτά που αφορούσαν την βιοτεχνική και αγροτική δραστηριότητα. Παράλληλα θα μειωνόταν η υποχρέωση των τραπεζών να χρηματοδοτούν το κράτος μέσω αγοράς κρατικών ομολόγων.
- 3) Στο τελευταίο στάδιο θα απελευθερώνονταν όλα τα επιτόκια από τα όρια της Κεντρικής Τράπεζας ενώ θα καταργούνταν όλοι οι πιστωτικοί περιορισμοί που η ίδια έθετε. Πρακτικά θα ίσχυε ένα μοντέλο «ελεύθερης αγοράς» όπου η Ελληνική Κεντρική Τράπεζα θα περιοριζόταν στην άσκηση της νομισματικής πολιτικής. Παράλληλα πρότεινε να εκσυγχρονιστεί το λειτουργικό πλαίσιο των τραπεζών και να εισαχθούν στην αγορά νέα τραπεζικά προϊόντα και υπηρεσίες.

Υιοθετώντας τις προτάσεις της «Επιτροπής Καρατζά», άλλοτε σε μεγαλύτερο και άλλοτε σε μικρότερο βαθμό, οι τράπεζες και το τραπεζικό σύστημα γενικότερα ξεκίνησε από τις αρχές της δεκαετίας του '90 να

απελευθερώνεται από τις στρεβλώσεις του παρελθόντος. Πιο συγκεκριμένα σήμερα οι τράπεζες (Νούλας, 2005:228):

- ✓ Διαμορφώνουν ελεύθερα τα επιτόκια καταθέσεων και χορηγήσεων.
- ✓ Προσφέρουν νέα προϊόντα συναφή με την δραστηριότητά τους.
- ✓ Είναι ελεύθερες να χρηματοδοτούν και να επενδύουν όπου αυτές θεωρούν καλύτερα.
- ✓ Δεν είναι υποχρεωμένες νομικά να κάνουν τοποθετήσεις σε τίτλους του ελληνικού δημοσίου.
- ✓ Δύναται να είναι ανάδοχοι μετοχών στη χρηματιστηριακή αγορά.
- ✓ Και η Κεντρική Τράπεζα δεν είναι υποχρεωμένες να χρηματοδοτούν τα δημοσιονομικά ελλείμματα.

Η δημιουργία ενός ανταγωνιστικού και υγιούς περιβάλλοντος, οδήγησε τον κλάδο από τα μέσα της δεκαετίας του '90 σε ραγδαίες εξελίξεις. Ακολουθώντας με μία δεκαετία καθυστέρηση το παράδειγμα των Η.Π.Α., ο κλάδος άλλαξε άρδην μορφή μέσα από ιδιωτικοποιήσεις, συγχωνεύσεις, εξαγορές, συμμαχίες αλλά προπάντων μέσω της απελευθέρωσης της αγοράς επιτρέποντας τις επενδύσεις (Doğan, 2012).

Σήμερα, εν έτη 2012, στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο ανήκουν οι:

- ✓ Εθνική Τράπεζα.

Η Εθνική έχει εξαγοράσει την Στεγαστική Τράπεζα, την Κτηματική Τράπεζα και την Ε.Τ.Ε.Β.Α.

- ✓ Alpha Bank.

Η Alpha έχει εξαγοράσει την Ιονική Τράπεζα, την παλαιότερη εν ενεργεία ελληνική τράπεζα.

- ✓ EFG Eurobank Ergasias.

Ο όμιλος EFG Eurobank περιλαμβάνει τράπεζες όπως η Τράπεζα Κρήτης, η Interbank, η Τράπεζα Αθηνών, η Τράπεζα Εργασίας, η Τράπεζα Κεντρικής Ελλάδος, η Telesis Τράπεζα Επενδύσεων, η Δωρική Τράπεζα και η Unit Bank.

- ✓ Τράπεζα Πειραιώς.

Η Τράπεζα Πειραιώς έχει αποκτήσει την Τράπεζα Μακεδονίας Θράκης, την E.T.B.A., την Τράπεζα Χίου και το εν Ελλάδι δίκτυο των Credit Lyonnais και National Westminster Bank.

- ✓ Αγροτική Τράπεζα.
- ✓ Εμπορική Τράπεζα.

Η Εμπορική Τράπεζα έχει αποκτήσει την Τράπεζα Επενδύσεων ενώ πλέον έχει εξαγοραστεί από τον τραπεζικό όμιλο Credit Agricole.

- ✓ Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.
- ✓ Τράπεζα Κύπρου.
- ✓ Γενική Τράπεζα.

Αποτελεί πλέον μέλος του τραπεζικού ομίλου, Societe Generale.

- ✓ Marfin Egnatia Bank.

Αποτελεί προϊόν της συγχώνευσης Marfin Bank και Τράπεζας Εγνατίας.

- ✓ Λαϊκή Τράπεζα.
- ✓ Millenium Bank.
- ✓ Τράπεζα Αττικής.
- ✓ Ελληνική Τράπεζα.
- ✓ Πανελλήνια Τράπεζα.
- ✓ Aspis Bank.
- ✓ ProBank.
- ✓ Proton Bank.

- ✓ Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων
- ✓ 13 μικρές συνεταιριστικές τράπεζες και 8 πιστωτικοί συνεταιρισμοί (Ένωση Συνεταιριστικών Τραπεζών Ελλάδος, 2012)

Και τα υποκαταστήματα των «ξένων»:

- ✓ Citibank.
- ✓ A.B.N. AN.RO. Bank
- ✓ FBB
- ✓ BNP Paribas
- ✓ Bayerische Hypo Und Vereinsbank
- ✓ HSBC Bank.

Παρά την ύπαρξη πολλών χρηματοπιστωτικών οργανισμών είναι έντονος ο συγκεντρωτισμός της αγοράς καθώς το 2003 έξι ιδρύματα ελέγχουν το 85% του κλαδικού ενεργητικού, ενώ εννέα από τα παραπάνω κατείχαν λιγότερο του 1% της αγοράς έκαστο (Νούλας, 2005: 236).

Επιπλέον των παραπάνω πιστωτικών ιδρυμάτων που έχουν μόνιμη εμπορική παρουσία στην Ελλάδα, τραπεζικές υπηρεσίες (πληρωμών ή χρηματοδότησης) προς ελληνικά φυσικά ή νομικά πρόσωπα δύνανται, επίσης, να παρέχουν, και παρέχουν, 351 πιστωτικά ιδρύματα (έναντι 334 τον Απρίλιο του 2010), τα οποία εδρεύουν σε άλλο κράτος μέλος του Ευρωπαϊκού Οικονομικού Χώρου (ΕΟΧ) (Ελληνική Ένωση Τραπεζών, 2011). Τα εν λόγω πιστωτικά ιδρύματα εποπτεύονται από τις αρμόδιες αρχές της χώρας καταγωγής τους και, κατά τα προβλεπόμενα από τον ν. 3601/2007, έχουν απλώς γνωστοποιήσει στην Τράπεζα της Ελλάδος «ενδιαφέρον παροχής υπηρεσιών χωρίς εγκατάσταση». Η κατανομή τους αναλόγως χώρας προέλευσης ήταν, τον Μάιο 2011, η εξής (εντός παρενθέσεων οι αντίστοιχοι αριθμοί για τον Απρίλιο 2010) (Κουτσομέρη Ελισάβετ, 2011):

Πίνακας 1: Κατανομή των τραπεζικών ιδρυμάτων ανά χώρα προέλευσης, Μάιος 2011

Χώρα προέλευσης	Αριθμός ιδρυμάτων	Χώρα προέλευσης	Αριθμός ιδρυμάτων
Αυστρία	28 (27)	Κύπρος	7 (5)
Βέλγιο	6 (5)	Λιχτενστάιν	3 (3)
Γαλλία	40 (38)	Λουξεμβούργο	33 (34)
Γερμανία	46 (43)	Μάλτα	7 (5)
Γιβραλτάρ	6 (5)	Νορβηγία	2 (2)
Δανία	4 (5)	Ολλανδία	26 (25)
Εσθονία	1 (1)	Ουγγαρία	2 (2)
Ηνωμένο Βασίλειο	79 (75)	Πολωνία	1 (1)
Ιρλανδία	30 (29)	Πορτογαλία	3 (3)
Ισλανδία	1 (1)	Σουηδία	3 (4)
Ισπανία	6 (6)	Τσεχία	1 (1)
Ιταλία	9 (8)	Φινλανδία	7 (6)
		Σύνολο	351 (334)

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος, Πίνακες Εποπτευομένων Ιδρυμάτων, Μάιος 2011

Όπως είναι κατανοητό, ο έντονος ανταγωνισμός μεταξύ τόσο πολλών τραπεζών ελαχιστοποιεί τα περιθώρια κέρδους και ανάπτυξης των μικρών τραπεζών οι οποίες δεν μπορούν να εκμεταλλευτούν οικονομίες κλίμακας. Το παραπάνω γεγονός αποτελεί προάγγελο νέων συγχωνεύσεων και εξαγορών στο πλαίσιο της ωρίμανσης της αγοράς. Τελευταίο παράδειγμα (2010) αποτελεί η συγχώνευση της Marfin Bank και της Τράπεζας Εγνατίας που ένωσαν τις δυνάμεις τους ανταποκρινόμενες στις συνθήκες της αγοράς. Ένα λίγο παλαιότερο παράδειγμα αποτελεί η συγχώνευση της EFG Eurobank και της Τράπεζας Εργασίας που αναβάθμισε τον νέο τραπεζικό όμιλο και τον κατέταξε στις τρεις μεγαλύτερες ελληνικές τράπεζες.

Το παραπάνω γεγονός δεν είναι όμως αναγκαστικά μειονέκτημα. Η επίδραση του ανταγωνισμού στην αποδοτικότητα των τραπεζών δεν είναι

ανάλογη. Έτσι σε ολιγοπωλιακές αγορές, η αποδοτικότητα είναι μικρή, και αυξάνει όσο αυξάνεται το επίπεδο του ανταγωνισμού. Από ένα σημείο όμως και μετά, ο αρκετά μεγάλος ανταγωνισμός μειώνει την αποδοτικότητα των τραπεζών είτε γιατί δεν υπάρχουν οικονομίες κλίμακας είτε γιατί οι τράπεζες δεν έχουν το «βάθος» να προστατευθούν από ενδεχόμενα μη αναμενόμενα δυσμενή περιστατικά (Bikker, 2010: 2). Η μέχρι ενός σημείου «συγκέντρωση» μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών θα έχει θετικό αντίκτυπο στην επίδραση του επιπέδου του ανταγωνισμού στην αποδοτικότητα.

Άλλωστε η είσοδος της χώρας μας στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση στο πλαίσιο της οικονομικής ολοκλήρωσης αυξάνει τόσο τον κίνδυνο όσο και τις ευκαιρίες ειδικά για τις μεγάλες τράπεζες καθώς πλέον θα βρεθούν αντιμέτωπες επί ίσοις όροις με αλλοδαπούς τραπεζικούς κολοσσούς.

2.2 Παράγοντες του Τραπεζικού Κλάδου

Η ένταξη της Ελλάδος στην Οικονομική και Νομισματική Ένωση αλλά και οι πρόσφατες κρίσεις, η χρηματοοικονομική και η κρίση χρέους επηρεάζουν άμεσα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

Αρχικά η ένταξη στην Ο.Ν.Ε. είναι δεδομένο ότι θα αυξήσει τον ανταγωνισμό μέσω της εδραίωσης μίας απόλυτα ελεύθερης ευρωπαϊκής τραπεζικής αγοράς. Ειδικά στις τραπεζικές εργασίες χονδρικής μορφής (Whole sole banking) ο ανταγωνισμός αυξάνεται ολοένα και περισσότερο ενώ η αγορά κατευθύνεται στην κατηγοριοποίηση των τραπεζών σε πανευρωπαϊκές τράπεζες χονδρικών εργασιών και σε μικρότερες περιφερειακές λιανικών εργασιών.

Ένας ακόμα σημαντικός παράγοντας του τραπεζικού κλάδου είναι η δημοσιονομική προσαρμογή της χώρας μας. Το ενδεχόμενο πτώχευσης

θα είναι καθοριστικό για τις τράπεζες καθώς είναι ιδιαίτερα εκτεθειμένες στο ελληνικό χρέος. Παράλληλα όμως τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής οδηγούν έως τώρα όχι στην επιβράδυνση αλλά στην υποανάπτυξη της τοπικής οικονομίας με ορατά τα αποτελέσματα στον τζίρο και στην κερδοφορία των τραπεζών. Τέλος, η άσχημη ψυχολογία των καταθετών οδηγεί στις αναλήψεις μεγάλων χρηματικών ποσών αυξάνοντας τον κίνδυνο ρευστότητας για τις τράπεζες.

Η αντιμετώπιση του κινδύνου ρευστότητας που οδήγησαν και στην πρόσφατη κατάρρευση της Lehman Brothers γίνεται μέσω έκτακτων μέτρων όπως η επανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών, η επέκταση της εγγύησης τραπεζικών καταθέσεων. Το ενθαρρυντικό για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο προέρχεται από την μελέτη του οίκου Fitch που κατατάσσει τον ελληνικό τραπεζικό τομέα προτελευταίο σε έκθεση σε «τοξικά» χρηματοοικονομικά προϊόντα (Τριαντόπουλος & Τσικριπής, 2010).

Παράγοντας εξελίξεων στον τραπεζικό κλάδο και κατά συνέπεια στην ψυχολογία επενδυτών και καταναλωτών αποτελεί και η νέα δομή του κλάδου. Πιο συγκεκριμένα η «Επιτροπή της Βασιλείας» και η «Επιτροπή De Larosiere» εργάζονται για την αλλαγή του κανονιστικού και εποπτικού πλαισίου στην αγορά ώστε να αποφευχθούν μελλοντικά αντίστοιχα περιστατικά. Οι προτάσεις τους θα επηρεάζουν τον υπολογισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων, την εταιρική διακυβέρνηση, το σύστημα διαχείρισης κρίσεων και το κολλέγιο εποπτών (τακτικές συναντήσεις των εποπτικών αρχών που εξετάζουν ζητήματα σχετικά με την αγορά γενικότερα, αλλά και πιθανά προβλήματα που θα προκύψουν σε συγκεκριμένους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς). Όπως είναι κατανοητό οι αλλαγές που είναι πιθανόν να επιφέρουν οι εν λόγω επιτροπές στον τραπεζικό κλάδο είναι ζωτικής σημασίας.

Σημαντικό ρόλο στις εξελίξεις του κλάδου διαδραματίζουν τα εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα στο οποία βρίσκονται οι μετοχές στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (Μανωλόπουλος, 2011). Το γεγονός αυτό ευνοεί τις εξαγορές μικρότερων τραπεζών από μεγαλύτερες αλλά και τις τοποθετήσεις και εξαγορές των εγχώριων τραπεζών από αλλοδαπές. Στο σημείο αυτό οφείλω να αναφέρω ότι τα μέτρα δημοσιονομικής προσαρμογής προβλέπουν την ιδιωτικοποίηση τραπεζών όπως της Αγροτικής Τράπεζας, γεγονός που αφενός θα αυξήσει τον ανταγωνισμό και αφετέρου είναι πολύ πιθανόν να εισάγει επιπλέον κεφάλαια στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα που θα τροφοδοτήσει την αναμόρφωσή του μέσω νέων εξαγορών.

Παρά το γενικότερο αρνητικό κλίμα, υπάρχουν και ενθαρρυντικά στοιχεία που προέρχονται από δύο σημαντικούς παράγοντες, την παγκόσμια και την ελληνική οικονομία. Όσον αφορά το πλανητικό οικονομικό στερέωμα, το παγκόσμιο Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανέκαμψε με ατμομηχανή τις αναπτυσσόμενες οικονομίες (Μανωλόπουλος, 2011). Αυτό αποτυπώνεται και στον τραπεζικό τομέα των αγορών της Αυστραλίας και της Ασίας όπου σε αντίθεση με αυτόν των Η.Π.Α. και της Ευρώπης ξεκίνησε έναν νέο κύκλο κερδοφορίας και ανάπτυξης (KPMG, 2012).

Το παραπάνω σε συνδυασμό με τις δομικές αλλαγές και μεταρρυθμίσεις τις ελληνικής οικονομίας είναι πιθανό να οδηγήσει άμεσα στην βελτίωση τόσο της ψυχολογίας των αγορών και των ιδιωτών όσο και των ρυθμών ανάπτυξης. Τα παραπάνω θα επηρεάσουν άμεσα τον τραπεζικό κλάδο που πρώτος έχει πληγεί από το έλλειμμα εμπιστοσύνης και από την ύφεση.

Στην προαναφερθείσα ανάπτυξη σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσει η νομισματική πολιτική που υιοθετείται. Η απόφαση των Κεντρικών Τραπεζών να μειώσουν δραστικά το παρεμβατικό επιτόκιο επηρεάζει σημαντικά την πολιτική των τραπεζών σε θέματα χορηγήσεων τονώνοντας

την ανάπτυξη. Με τον τρόπο αυτό η ανάπτυξη θα δώσει εκ νέου ώθηση στο τραπεζικό σύστημα.

Συμπερασματικά, θα μπορούσαμε να χαρακτηρίσουμε τον τραπεζικό κλάδο ως δυναμικό και αρκετά ευμετάβλητο την παρούσα συγκυρία. Υπάρχει πλήθος παραγόντων που είναι μεταβλητοί τόσο σε μακρο- όσο και μικρο- περιβάλλον. Η ψυχολογία, οι παγκόσμιοι οικονομικοί δείκτες, οι αλλαγές στο θεσμικό πλαίσιο, η πολιτική των Κεντρικών Τραπεζών αλλά και οι εγχώρια οικονομική κατάσταση και η προσπάθειες δομικής αναδιάρθρωσης της οικονομίας πρόκειται να επηρεάσουν σημαντικά τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο.

2.3 Προκλήσεις και προοπτικές του ελληνικού τραπεζικού κλάδου

Για να μπορέσουν τα χρηματοπιστωτικά ελληνικά ιδρύματα να εκμεταλλευτούν τις ευκαιρίες που θα τους παρουσιαστούν σε μελλοντικό χρόνο, είναι αναγκαίο να επιλύσουν πρώτα τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει ο κλάδος το τελευταίο χρονικό διάστημα. Κατά την ένταξη τη χώρας μας στην Ευρωζώνη, μπορούν να διακριθούν έξι βασικές κατευθυντήριες γραμμές και προκλήσεις για τον τραπεζικό κλάδο (Emporiki Bank, 2002):

- ✓ Η ανάγκη να γίνουν οι ελληνικές τράπεζες πιο πελατοκεντρικές προσαρμόζοντας τα προϊόντα τους και υιοθετώντας νέα προϊόντα: Η επενδυτική τραπεζική, η διαχείριση περιουσίας ιδιωτών και θεσμικών επενδυτών, οι τραπεζοασφάλειες (bankassurance), η προσφορά νέων καταθετικών προϊόντων, η ηλεκτρονική τραπεζική, η επέκταση στο χώρο της αξιοποίησης ακινήτων, οι επιχειρηματικές συμμετοχές σε νέους ή απελευθερούμενους κλάδους της οικονομίας, η χρηματοδοτική μίσθωση (leasing), αποτελούν νέους τομείς δραστηριότητας για τις τράπεζες που θα επηρεάσουν τη σχετική κερδοφορία τους, τα έσοδα από προμήθειες και τα μερίδια αγοράς στο μέλλον.

- ✓ Η συνέχιση της μείωσης του λόγου του λειτουργικού κόστους προς τα λειτουργικά έσοδα: Αυτό προϋποθέτει αναδιάρθρωση των τραπεζών και αξιοποίηση των ευκαιριών που προσφέρει η νέα τεχνολογία (Λουρή – Δενδρινού, 2008).
- ✓ Η εκπαίδευση του προσωπικού των τραπεζών πρέπει να αποτελέσει σημαντική προτεραιότητα: Η εκπαίδευση του προσωπικού θα βελτιώσει την αποδοτικότητα των εργαζομένων και θα επιτρέψει την κινητικότητα τους εντός των τραπεζών ιδιαίτερα μάλιστα τη μεταφορά προσωπικού από υποστηρικτικές εργασίες σε πελατειακές θέσεις.
- ✓ Θα πρέπει να βρεθεί βιώσιμη λύση για το ασφαλιστικό των τραπεζών.
- ✓ Η ανάγκη για βελτίωση των συστημάτων εσωτερικού ελέγχου και αποτίμησης κινδύνων των τραπεζών: Τα συστήματα αυτά θα υποβοηθούν τις εποπτικές αρχές, δίνοντας τους περισσότερο εξειδικευμένες παραμέτρους και πληροφορίες, και αυτές θα αποτιμούν οι ίδιες τις διαφορετικές κατηγορίες κινδύνων για τις αξίες τους.
- ✓ Η υιοθέτηση, μέσα σε εύλογο χρονικό διάστημα, των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (Δ.Λ.Π.), όχι μόνο από τις εισηγμένες αλλά και το σύνολο των εταιριών όλων των κλάδων της ελληνικής οικονομίας.

Επιπλέον, κατά την ίδια χρονική περίοδο οι προοπτικές για τον ελληνικό τραπεζικό κλάδο είχαν καταγραφεί αρκετά ευοίωνες. Ειδικότερα, παλαιότερη έκθεση της Moody' s ανέφερε ότι: «Με την αξιοσημείωτη πορεία της οικονομίας και την είσοδο της Ελλάδας στην Ευρωζώνη, αναμένουμε ότι οι ελληνικές τράπεζες θα επωφεληθούν μεσοπρόθεσμα από το βελτιούμενο οικονομικό περιβάλλον» (Emporiki Bank, 2002). Στον παρόν και με την πάροδο έξι ετών από την ένταξη, διαπιστώνουμε ότι ο τραπεζικός κλάδος έχει ανταποκριθεί τόσο θετικά όσο και αρνητικά στις προαναφερθείσες προκλήσεις. Ωστόσο, για την πραγματοποίηση επιπρόσθετων θετικών εξελίξεων είναι επιτακτική η κίνηση προς μια και

μόνο κατεύθυνση: «τον εκσυγχρονισμό, την επέκταση και την αποδοτικότερη λειτουργία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Έχει αποδειχτεί ότι η διεύρυνση της πίστης και η αποτελεσματικότερη κατανομή των πόρων παράγει προστιθέμενη αξία για τον κλάδο και ενισχύει την οικονομία της χώρας αλλά και των τρίτων χωρών στις οποίες δραστηριοποιείται.» (Λουρή – Δενδρινού, 2008).

Σύμφωνα με τις επιπρόσθετες προβλέψεις της Eurobank, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα θα συνεχίσει να αναπτύσσεται στο εγγύς μέλλον με ρυθμούς μεγαλύτερους από τα διάφορα τραπεζικά συστήματα της Ευρωζώνης. Αυτό δεν οφείλεται μόνο στην υιοθέτηση του ευρώ και τη επακόλουθη μείωση των ονομαστικών / πραγματικών επιτοκίων, αλλά και σε ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ελληνικής οικονομίας και τραπεζικής. Οι σημαντικότεροι παράγοντες μπορούν να θεωρηθούν οι εξής (Eurobank EFG, 2006β):

- ✓ Η βελτίωση των μακροοικονομικών μεταβλητών της ελληνικής οικονομίας. Πιο συγκεκριμένα, το πραγματικό Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (GDP) της ελληνικής οικονομίας παρουσιάζει το υψηλότερο ποσοστό αύξησης σε σχέση με τις χώρες της Ευρωζώνης από το 1995 έως σήμερα, ενώ σημαντική είναι και η βελτίωση του ποσοστού αύξησης στο κατά κεφαλήν Διαθέσιμο Εισόδημα (DI) παρά το γεγονός ότι βρίσκεται ακόμη σε χαμηλά επίπεδα συγκρινόμενο με το αντίστοιχο στις χώρες της Ευρωζώνης.
- ✓ Η υψηλή ζήτηση κεφαλαίων από τον ιδιωτικό τομέα (κυρίως τα νοικοκυριά).
- ✓ Η ισχυρή κεφαλαιακή επάρκεια των ελληνικών τραπεζών.
- ✓ Η επέκταση των ελληνικών τραπεζών στην Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη.

Βέβαια θα ήταν σκόπευον να αναφερθούν και ορισμένα ελαττώματα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Στα πλαίσια μιας προσπάθειας επέκτασης των κεφαλαίων και του μεγέθους τους, οι τράπεζες δεν πρέπει να πέσουν στην παγίδα του «ανεξέλεγκτου» δανεισμού προς ιδιώτες ή

επιχειρήσεις. Αυτό μπορεί να οδηγήσει γρήγορα σε υπερδανεισμό των νοικοκυριών, αδυναμία αποπληρωμής και επομένως σε πιθανή αλλοίωση της πιστωτικής ποιότητας των χαρτοφυλακίων των τραπεζών. Εξάλλου, μετρήσεις μαρτυρούν ότι το 2005 οι ελληνικές τράπεζες σημείωσαν κάποια από τα υψηλότερα ποσοστά δανείων «σε καθυστέρηση» (nonperforming loans-NPL's) και προβλέψεις επισφαλών απαιτήσεων. Επιπλέον οι ελληνικές τράπεζες οφείλουν να διαφοροποιήσουν τις πηγές εισοδήματός τους και να μην επικεντρώνονται αποκλειστικά σε ενυπόθηκα δάνεια και προϊόντα καταναλωτικής πίστης (Eurobank EFG, 2006β).

Συνεπώς, γίνεται αντιληπτό ότι οι έννοιες της μείωσης του *ηθικού κινδύνου* (*moral hazard*) και της *δυσμενούς επιλογής* (*adverse selection*) πρέπει να μπουν στην καθημερινότητα των τραπεζών, ώστε να ελαχιστοποιήσουν τις επισφάλειες, όπως άλλωστε επισημαίνεται ιδιαίτερα και στους πυλώνες της Βασιλείας II (Νίκογλου, 2006). Η δυσμενής επιλογή είναι ένα πρόβλημα ασύμμετρης πληροφόρησης, που προκύπτει πριν τη συναλλαγή με τον πελάτη, και αναφέρεται στη τάση των τραπεζών να αναλαμβάνουν τη χρηματοδότηση λιγότερο αποδοτικών προγραμμάτων, ώστε να είναι περισσότερο καλυμμένες έναντι του πιστωτικού κινδύνου. Από την άλλη, ο ηθικός κίνδυνος προκύπτει μετά τη συναλλαγή και αναφέρεται στην αδυναμία αποπληρωμής από το δανειολήπτη, καθώς αναλαμβάνει επενδυτικά σχέδια υψηλού ρίσκου, διότι θεωρεί ότι επενδύει με χρήματα που δεν ανήκουν στον ίδιο αλλά στην τράπεζα (Bicakova, 2007).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: Η ΠΑΓΚΟΣΜΙΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ

3.1 Ορισμός της χρηματοπιστωτικής κρίσης

Σύμφωνα με τον Mishkin (1992) η χρηματοοικονομική κρίση ορίζεται ως η διατάραξη των χρηματοοικονομικών αγορών, η οποία οδηγεί στην επιδείνωση των προβλημάτων της αντίστροφης επιλογής και του ηθικού κινδύνου, με αποτέλεσμα την ανικανότητα των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να διοχετεύουν κεφάλαια με αποτελεσματικό τρόπο στις περισσότερο αποδοτικές επενδυτικές ευκαιρίες. Από τον παραπάνω ορισμό γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι αυτό έχει ως αποτέλεσμα τη μη αποτελεσματική λειτουργία των αγορών, τόσο των κεφαλαιαγορών όσο και των χρηματαγορών, που οδηγεί σε μια απότομη συρρίκνωση της οικονομικής δραστηριότητας.

Ακόμη η Χρηματοοικονομική κρίση ορίζεται ως η οικονομική κατάσταση που σχετίζεται με τον πανικό στον τραπεζικό τομέα και με τις τεράστιες απώλειες στον οικονομικό και παραγωγικό τομέα. Ακόμη είναι η κατάσταση στην οποία προκαλείται χάος στις διεθνείς αγορές, πτώση της χρηματιστηριακής αγοράς, έντονες νομισματικές κρίσεις με αποτέλεσμα να προκαλείται απότομη κάμψη της οικονομικής δραστηριότητας και οικονομική ύφεση (Manescield, 2006).

Η πιο κλασική μορφή οικονομικής κρίσης προκαλείται όταν ορισμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, ή επενδεδυμένα κεφάλαια σε χρηματοοικονομικά περιουσιακά στοιχεία χάνουν μέρος της αξίας τους. Στη συνέχεια, οι διεθνείς επενδυτές αποσύρουν τις καταθέσεις και τις επενδύσεις τους από τη χώρα που μπορεί να προκαλέσει απώλεια της εμπιστοσύνης τόσο στην οικονομία της χώρας όσο και στο εθνικό νόμισμα. Οι περισσότερες από τις οικονομικές κρίσεις και υφέσεις που συνέβησαν κατά τη διάρκεια του δεκάτου ενάτου και του εικοστού αιώνα είχαν ως αποτέλεσμα τον τρόπο στον τραπεζικό τομέα, την κατάρρευση

των χρηματοοικονομικών περιουσιακών στοιχείων - μετοχών, εμπορευμάτων ή Real Estate – (Belka, 2009).

Ο Summers (2000) υποστηρίζει ότι η εξάπλωση της χρηματοπιστωτικής κρίσης μπορεί να πραγματοποιηθεί με διάφορους τρόπους, οι οποίοι και παρουσιάζονται στη συνέχεια.

- ✓ Με την επέλευση κοινών αρνητικών παραγόντων σε δύο ή περισσότερες χώρες, όπως την κρίση στην αγορά των μετοχών σε δύο ή περισσότερες χώρες.
- ✓ Με τους εμπορικούς δεσμούς μεταξύ δύο χωρών καθώς μέσω αυτών επιτρέπεται η μεταφορά των αρνητικών μεταβολών σε τιμές και εισοδήματα.
- ✓ Με τον υψηλό ανταγωνισμό μεταξύ των χωρών, ο οποίος μπορεί να οδηγήσει σε έντονες συναλλαγματικές υποτιμήσεις των νομισμάτων.
- ✓ Μέσω των χρηματοοικονομικών συνδέσεων δύο ή περισσότερων χωρών. Οι συνδέσεις αυτές μπορούν να οδηγήσουν σε υψηλές συσχετίσεις μεταξύ των αγορών και των περιουσιακών στοιχείων. Για παράδειγμα, όταν μία χώρα επενδύει ή δανείζει κάποια άλλη χώρα και υπάρξουν αρνητικά νέα για μία από τις δύο που θα οδηγήσουν σε κρίση, αυτό το γεγονός θα συμπαρασύρει και την άλλη χώρα.
- ✓ Με τη μείωση της ρευστότητας στην αγορά μίας χώρας μπορεί να οδηγήσει σε μείωση των θέσεων των επιχειρήσεων αυτής της χώρας στο εξωτερικό, με αποτέλεσμα να επηρεάζεται και η ρευστότητα στις άλλες χώρες.
- ✓ Με τον πανικό που επικρατεί στους επενδυτές σε περιόδους απότομης και βίαιης πτώσης των τιμών των περιουσιακών στοιχείων.

Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι χρηματοπιστωτικές κρίσεις, είναι άρρηκτα συνδεδεμένες, με τη τραπεζική κρίση. Γενικότερα είναι αποδεκτό, πως όταν απειλείται το τραπεζικό σύστημα και κατά επέκταση η τραπεζική σταθερότητα, τότε ελλοχεύει σοβαρός κίνδυνος για όλο το οικονομικό οικοδόμημα (Heffernan, 2005, σελ.407). Οι Bordo et al.(2001), υποστηρίζουν ότι η χρηματοπιστωτική κρίση, μπορεί να οριστεί ως ένα επεισόδιο στο οποίο υπάρχει μεγάλη μεταβλητότητα και υψηλά ποσοστά κινδύνου. Επιπροσθέτως, κατά τη διάρκεια μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ανεπάρκειας ρευστότητας και αξιοπιστίας.

Υπάρχουν διάφοροι τύποι οικονομικών κρίσεων, και οι λόγοι καθώς και οι συνθήκες μέσα στις οποίες λαμβάνουν χώρα, ποικίλουν κάθε φορά. Είναι γεγονός ότι τα χαρακτηριστικά τους διαφοροποιούνται από χώρα σε χώρα και από τη μία χρονική περίοδο στην άλλη (Lakstutiene, 2008). Κι όμως σε όλες τις περιπτώσεις οικονομικών κρίσεων, μπορούν να εντοπιστούν κάποιοι κοινοί παρονομαστές και κάποια κοινά αίτια που αν μελετηθούν σωστά θα μπορούσαν να συμβάλουν στην αποτροπή και άλλων παρόμοιων κρίσεων.

Η παρακολούθηση των σχετικών μακροοικονομικών μεταβλητών, σε σύγκριση με τη θεωρία της εξέλιξης μπορούν να παρέχουν έγκαιρη προειδοποίηση για τις επικείμενες κρίσεις. Βέβαια, στο σημείο αυτό αξίζει να υπογραμμιστεί ότι υπάρχει πρόβλημα σχετικά με την επιλογή δεικτών και μακροοικονομικών δεικτών που θα μπορούσαν να παρουσιάσουν ενδείξεις σχετικά με την οικονομική κρίση εκ των προτέρων. Ωστόσο, η ποσότητα των μεταβλητών και των ποιοτικών χαρακτηριστικών τους θα βοηθήσουν σημαντικά στο να σχηματισμό μιας αξιόπιστης εικόνας της οικονομικής κατάστασης της χώρας. Τα συμπεράσματα που προκύπτουν και οι προβλέψεις έχουν σημαντικό αντίκτυπο στη μελλοντική οικονομική πολιτική, η οποία θα μπορούσε να βοηθήσει να αποφευχθούν οι αρνητικές συνέπειες της

κρίσης, ή ακόμα και να αποφευχθεί η ίδια η κρίση. Προκειμένου να αυξηθεί η αποτελεσματικότητα των χρηματοπιστωτικών αγορών και η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, πρέπει να εφαρμοστούν οι κατάλληλες πολιτικές για τη χρηματοπιστωτική σταθερότητα (Manescield, 2006). Η επιτυχημένη και αποτελεσματική λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα αποτελεί σημαντική προϋπόθεση για την ανάπτυξη της οικονομίας σε κάθε χώρα (Lakstutiene, 2008).

Αν ο χρηματοπιστωτικός τομέας μιας χώρας δεν λειτουργεί ομαλά και αντιμετωπίζει μεγάλα προβλήματα τότε μπορεί να εμφανιστούν σημάδια κακής λειτουργίας τα οποία μπορούν να οδηγήσουν σε οικονομική κρίση. Η οικονομική κρίση έχει πολλές αρνητικές συνέπειες όπως είναι ο πληθωρισμός, η ανεργία, η μείωση της αγοραστικής δύναμης, η αύξηση του δημόσιου χρέους (Hoen, 2011). Επιπροσθέτως η κυβέρνηση μπορεί να χρειαστεί να υποτιμήσει το εθνικό νόμισμα ή ακόμη και να δανειστεί από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και άλλους μηχανισμούς στήριξης με τεράστια επιτόκια.

Η σημασία για τη σταθερότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος γίνεται ακόμη πιο σημαντική, όταν η οικονομία μιας χώρας βρίσκεται στα πρόθυρα μιας χρηματοπιστωτικής κρίσης (Belka, 2009). Η οικονομική κρίση δεν είναι απλώς ένα φαινόμενο των τελευταίων δεκαετιών αλλά έχει παρουσιαστεί στην παγκόσμια ιστορία αρκετές φορές. Κάθε χώρα έχει συγκεκριμένες διακυμάνσεις στην οικονομία της και είναι γνωστή ως η οικονομική ανάκαμψη και την ύφεση.

Κάποιοι ειδικοί υποστηρίζουν ότι οι ιδιαιτερότητες και οι ιδιομορφίες που παρουσιάζει μία χρηματοπιστωτική κρίση σε διαφορετικές χώρες, για να αντιμετωπιστεί δεν χρειάζεται μία κοινή πολιτική αλλά είναι αναγκαίο να εφαρμοστεί μια πολιτική που θα μπορεί να προσαρμόζεται στα χαρακτηριστικά και τις εκάστοτε απαιτήσεις των συνθηκών της κάθε χώρας (Hoen, 2011).

3.2 Η Χρηματοπιστωτική κρίση του 2007

Είναι γενικώς αποδεκτό, από τον ευρύτερο κοινωνικό σύνολο και από την παγκόσμια οικονομική κοινότητα ότι η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007-2009 αποτελεί μία από τις χειρότερες κρίσεις της σύγχρονης παγκόσμιας ιστορίας. Οι επιπτώσεις της ήταν και συνεχίζουν να είναι ιδιαίτερα σοβαρές σε όλα τα μήκη της παγκόσμιας οικονομίας, με κυριότερη τη μείωση της γενικότερης οικονομικής δραστηριότητας και την αύξηση της ανεργίας. Η τρέχουσα παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση ξεκίνησε στα μέσα του 2007 και επηρέασε ολόκληρο τον κόσμο από το Σεπτέμβριο του 2008. Είναι παγκόσμια, έχει καταπιεί σχεδόν κάθε χώρα και είναι ισχυρότερη σε ένταση και την κάλυψη της από προηγούμενες κρίσεις, όπως η Μεγάλη Ύφεση του 1930 και της Νοτιοανατολικής Ασίας κρίση το 1997 (Dhameja, 2010).

Η χρηματοπιστωτική κρίση που ξεκίνησε το 2007 στις ΗΠΑ, προκλήθηκε από την τεράστια χρήση ενυπόθηκων δανείων και οδήγησε σε σημαντική αναταραχή και αβεβαιότητα σε ολόκληρο το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η πηγή των προβλημάτων ήταν η ανάληψη υπερβολικών κινδύνων που σχετίζονται με τα διαρκή χαμηλά επιτόκια και την επιθυμία των επενδυτών να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη. Από το 2001, τα χαμηλά επιτόκια στις ΗΠΑ είχαν προκαλέσει αύξηση της ζήτησης του αριθμού των στεγαστικών δανείων για την αγορά ακινήτων, με αποτέλεσμα την ταχεία αύξηση των τιμών τους.

Βεβαίως η χρηματοπιστωτική κρίση του 2007 ξεκίνησε από την παροχή ενυπόθηκων στεγαστικών δανείων, με υψηλό πιστωτικό κίνδυνο, σε επισφαλείς πελάτες, οι οποίοι στη συνέχεια δεν μπορούσαν να αποπληρώσουν τα δάνεια τους με αποτέλεσμα οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί να αντιμετωπίσουν τεράστια προβλήματα ρευστότητας (Dhameja, 2010). Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι ακόμα και μόλις λίγα χρόνια νωρίτερα οι τράπεζες αξιολογούσαν τους πελάτες τους

όχι με αντικειμενικά κριτήρια αλλά βάση στις προσωπικές τους εκτιμήσεις, στην εμπειρία τους και στα στοιχεία που μπορούσαν να συλλέξουν όπως είναι οι εγγυήσεις, η πρόθεση συνέπειας, το κεφάλαιο αλλά και τις εκάστοτε οικονομικές συγκυρίες (Ζοπουνίδης, 2003).

Η ζήτηση για οικιστικά ακίνητα στις Ηνωμένες Πολιτείες κυριευόταν και αυτή από μια γενική απελευθέρωση των κριτηρίων για την αξιολόγηση των δανειστών. Είναι γεγονός ότι χορηγήθηκαν δάνεια σε δανειολήπτες με χαμηλή ή κακή πιστοληπτική ικανότητα. Τα ενυπόθηκα δάνεια σηματοδεύτηκαν από τα χαμηλά αρχικά επιτόκια, τα οποία αυξήθηκαν σημαντικά μετά την αρχική περίοδο, με αποτέλεσμα να γίνουν πολύ ελκυστικά στους καταναλωτές. Τα δάνεια αυτά που χαρακτηρίστηκαν ως subprime αυξήθηκαν γρήγορα ως απάντηση σε αυτή την ανάπτυξη όπως και η τιτλοποίηση στεγαστικών δανείων. Ωστόσο, κατά την περίοδο 2006-2007, τα επιτόκια αυξήθηκαν και οι τιμές των οικιστικών ακινήτων στις Ηνωμένες Πολιτείες μειώθηκαν σε πολύ μεγάλο βαθμό. Ως αποτέλεσμα, πολλοί οφειλέτες υψηλού πιστοληπτικού κινδύνου δεν μπορούσαν να αναχρηματοδοτήσουν τις υποθήκες των δανείων τους, όπως έκαναν στο παρελθόν και βρέθηκαν αντιμέτωποι με την υποχρέωση της αποπληρωμής ενός πολύ υψηλότερου επιτοκίου.

Η κρίση των δανείων υψηλού κινδύνου των ΗΠΑ σύντομα μετατράπηκε σε μια παγκόσμια κρίση ρευστότητας. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η τιτλοποίηση στεγαστικών δανείων προκάλεσε την μεταφορά του πιστωτικού κινδύνου που συνδέεται με αυξημένο κίνδυνο σε όλες τις αγορές του κόσμου. Όταν ξέσπασε η κρίση, κανείς δεν ήξερε την πραγματική θέση των κινδύνων που συνδέονταν με τις κινητές αξίες (Valiante, 2010). Αυτή η αβεβαιότητα σχετικά με το μέγεθος και τη θέση του κινδύνου ρευστότητας και τους περιορισμούς προκάλεσε μεγάλη ανησυχία μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων (Downes και Goodman, 2010). Επιπλέον, η έλλειψη μιας δευτερογενούς αγοράς για ορισμένες κινητές αξίες ανάγκασαν πολλά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να αναπροσαρμόσουν την αξία των χρηματοοικονομικών περιουσιακών

στοιχείων τους. Ορισμένες τράπεζες αναγκάστηκαν να προβούν σε σημαντικές διαγραφές στους ισολογισμούς τους. Υπήρχε ο κίνδυνος ότι η μείωση της ρευστότητας που προκαλείται από την αβεβαιότητα στην αγορά, θα οδηγήσει σε μείωση της διαθεσιμότητας πιστώσεων. Αυτό συνέβη στις ΗΠΑ, ωστόσο, και κατά επέκταση και στην Ευρωπαϊκή αγορά.

Η τρέχουσα χρηματοπιστωτική κρίση επηρέασε σε υπερθετικό βαθμό τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και κυρίως τα νέα μέλη της και τις χώρες του Νότου, όπως είναι η Εσθονία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Σλοβακία, η Πορτογαλία, η Ιταλία. Η Ισπανία και η Ελλάδα. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει το γεγονός ότι οι αιτίες και οι συνθήκες της οικονομικής κρίσης είναι διαφορετικές σε διαφορετικές χώρες και σε διαφορετικές περιόδους. Η παγκόσμια αυτή οικονομική κρίση, αποδεικνύει ότι ακόμη και πολύ ισχυρές οικονομίες και ομοσπονδίες όπως αυτή της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των ΗΠΑ δεν είναι ικανές να αντιμετωπίσουν τέτοιες προκλήσεις (Romeo, 2010). Ως αποτέλεσμα, έχουν γίνει τεράστιες προσπάθειες από την πλευρά τόσο των κυβερνήσεων όσο και των πολιτών για να αντιμετωπιστεί το φαινόμενο της χρηματοπιστωτικής κρίσης αλλά και των επιπτώσεων της.

Το κανονιστικό πλαίσιο της Ευρωπαϊκής ένωσης για τη διαχείριση της χρηματοπιστωτικής κρίσης έχει θεσπιστεί βασιζόμενο στα υπάρχοντα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και στις τρέχουσες διαδικασίες τους. Σύμφωνα με τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ενιαία πολιτική βασίζεται σε μια ολοκληρωμένη προσέγγιση των κρατικών εγγυήσεων, της δημόσιας ανακεφαλαιοποίησης των τραπεζών και των κρατικών δαπανών από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα για να παρέχουν ρευστότητα στις αγορές, μειώνοντας το επιτόκιο της ΕΚΤ σε ιστορικά χαμηλά επίπεδα.

3.3 Χρηματοπιστωτική Κρίση και αναγκαιότητα για εποπτεία

Οι κρίσεις του πρόσφατου παρελθόντος στον τραπεζικό τομέα δημιούργησαν σκεπτικισμό για την δυνατότητα των εποπτικών αρχών να προλάβουν πιθανές πτωχεύσεις τραπεζικών ιδρυμάτων. Η αρχική αντίδραση στις οικονομικές κρίσεις ήταν οι αυστηρότεροι έλεγχοι και η επιβολή νέων κανόνων (Kasman, και Yildirim, 2006). Σήμερα, με αφορμή την αποτυχία των εποπτικών αρχών να εμποδίσουν τις πτωχεύσεις κάποιων τραπεζών, η ανάγκη για περισσότερη εποπτεία αμφισβητείται και πολλοί συνηγορούν υπέρ μίας νέας εποχής, μη εποπτευόμενης τραπεζικής δραστηριότητας (Αναστασάτος, 2008). Η κύρια όμως αποστολή της προληπτικής εποπτείας δεν είναι να εμποδίσει οποιαδήποτε χρεοκοπία, αλλά να διορθώσει τις δύο βασικές ατέλειες της αγοράς που όπως έχει ήδη αναφερθεί είναι: η αδυναμία των καταθετών/επενδυτών να παρακολουθήσουν πώς τα πιστωτικά ιδρύματα χρησιμοποιούν τα χρήματά τους και η αλυσιδωτή αντίδραση που μπορεί να δημιουργηθεί αν η αφερεγγυότητα ενός πιστωτικού ιδρύματος επηρεάσει και υγιή πιστωτικά ιδρύματα, καθώς και το υψηλό κοινωνικό κόστος που συνεπάγεται μια τέτοια εξέλιξη, (Μασουράκης, 2010).

Έχουν υπάρξει περιπτώσεις κατά τις οποίες η εποπτεία δεν έχει επιτύχει τους σκοπούς της, αλλά απεναντίας, δημιούργησε στρεβλώσεις στους μηχανισμούς της αγοράς και επέβαλλε υπερβολικό κόστος στους συμμετέχοντες στην αγορά ή και στην οικονομία γενικότερα. Τα τελευταία χρόνια, οι εποπτικές αρχές έχουν αντιληφθεί αυτούς τους κινδύνους, με αποτέλεσμα την τάση της εποπτείας να γίνει «φιλικότερη» προς την αγορά, σκοπεύοντας στην ενίσχυση της ικανότητας της αγοράς να αναπτύξει η ίδια ικανοποιητικές ισορροπίες, αντί να εμποδίσει ανεπιθύμητες συμπεριφορές με λήψη αναγκαστικών μέτρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4^ο. ΕΠΟΠΤΕΙΑ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΠΙΣΤΩΤΙΚΩΝ ΑΓΟΡΩΝ

4.1 Η Επίβλεψη του χρηματοπιστωτικού συστήματος και η Επιτροπή της Βασιλείας.

Με την εποπτεία του χρηματοπιστωτικού συστήματος οι επενδυτές μπορούν να προστατευθούν από μια μεγάλη ποικιλία χρηματοοικονομικών προϊόντων χαμηλής ποιότητας, τα οποία περιλαμβάνουν υψηλό επίπεδο κινδύνου. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί ότι τέτοια χρηματοοικονομικά προϊόντα μπορούν να φανούν πραγματικά επιζήμια και να διαλύσουν την σταθερότητα του παγκόσμιου χρηματοπιστωτικού οικοδομήματος. Επιπλέον, με την αποτελεσματική εποπτεία οι επενδυτές αλλά και η παγκόσμια οικονομία, προστατεύεται από παράνομες δραστηριότητες και οικονομικές απάτες. Ακόμη πρέπει να τονιστεί ότι με την αποτελεσματική εποπτεία και τις κατάλληλες ρυθμίσεις του εποπτικού συστήματος, μπορεί να αποφευχθεί μια μελλοντική χρηματοπιστωτική κρίση.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1970, η γερμανική τράπεζα Bankhaus IDHerstatt προκάλεσε μια άνευ προηγουμένου αναταραχή στο διεθνή τραπεζικό τομέα. Η τράπεζα χρεοκόπησε λόγω των κακών θέσεων και των επιλογών της, με αποτέλεσμα να προκληθούν αλυσιδωτές αντιδράσεις στο χρηματοπιστωτικό σύστημα. Αυτό το περιστατικό κατέδειξε την ανάγκη για διεθνή συνεργασία στην εποπτεία των τραπεζών. Προτεραιότητα δόθηκε στην θεσμοθέτηση της συνεργασίας μεταξύ της νομισματικής και τραπεζικής εποπτείας για την πρόληψη συστημικών κρίσεων, προκειμένου να διασφαλιστεί η σταθερότητα του διεθνούς τραπεζικού συστήματος και οδήγησε στη δημιουργία της Επιτροπής της Βασιλείας. (Παπαδογιάννης, 2007)

Για αυτό το λόγο συστάθηκαν και κάποιες αρμόδιες αρχές. Το 1973 συστάθηκε η Επιτροπή της Βασιλείας με στόχο της επιβολή της σταθερότητας αλλά και της χρηματοοικονομικής ασφάλειας, μετά την

κατάργηση του διεθνούς συστήματος σταθερών συναλλαγματικών ισοτιμιών του Bretton Woods. Η υπό εξέταση περίοδος, θα μπορούσε να χαρακτηριστεί ως μία περίοδος έντονων διακυμάνσεων και έντονης μεταβλητότητας των συναλλαγματικών ισοτιμιών και επιτοκίων, με αποτέλεσμα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να γίνονται ιδιαίτερα ευάλωτα στο συναλλαγματικό κίνδυνο και στις μεταβολές των επιτοκίων.

Η Επιτροπή της Βασιλείας αποτελείται από υψηλόβαθμους εκπροσώπους των τραπεζικών εποπτικών αρχών και κεντρικών τραπεζών από την Αργεντινή, την Αυστραλία, το Βέλγιο, τη Βραζιλία, τον Καναδά, την Κίνα, τη Γαλλία, το Χονγκ Κόνγκ, την Ινδία, την Ινδονησία, την Ιταλία, την Ιαπωνία, την Κορέα, το Λουξεμβούργο, το Μεξικό, την Ολλανδία, τη Ρωσία, τη Σαουδική Αραβία, τη Σιγκαπούρη, τη Νότιο Αφρική, την Ισπανία, τη Σουηδία, την Ελβετία, τη Τουρκία, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες (Basel Committee on Banking Supervisory:1)

4.2 Κεφαλαιακή επάρκεια, επαρκής ρευστότητα, διαχείριση κινδύνου.

Η κεφαλαιακή επάρκεια, η επαρκής ρευστότητα και η διαχείριση κινδύνου είναι τα βασικά συστατικά για ένα υγιές χρηματοπιστωτικό σύστημα. Η πρόσφατη κρίση, δημιουργήθηκε και εξαπλώθηκε τόσο γρήγορα αλλά και σε τεράστιες διαστάσεις, λόγω της απουσίας αυτών των συστατικών. Έτσι κρίνεται απαραίτητη, η επίβλεψη των τραπεζικών ιδρυμάτων καθώς και η εφαρμογή κανονισμών που θα βοηθήσουν στη διατήρηση αυτών των στοιχείων σε υψηλά επίπεδα, ώστε να αποφευχθούν μελλοντικές καταρρεύσεις χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Επάρκεια κεφαλαίων: χρησιμοποιώντας τον όρο επάρκεια κεφαλαίων, εννοούμε την ποσοστιαία αναλογία του πρωτογενούς κεφαλαίου και του ενεργητικού μίας τράπεζας, και χρησιμοποιείται ως δείκτης της οικονομικής δύναμης αλλά και σταθερότητας του ιδρύματος.

Ρευστότητα: με τον όρο ρευστότητα εννοούμε τη δυνατότητα της τράπεζας να προσφέρει την απαιτούμενη ρευστότητα στους πελάτες της. Πιο συγκεκριμένα, οι καταθέτες πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να αντλούν από τις καταθέσεις τους οποιαδήποτε στιγμή απαιτούν και οι τράπεζες να μπορούν να ανταπεξέλθουν. Ακόμη, οι τράπεζες πρέπει να μπορούν να καλύπτουν ανά πάσα στιγμή τόσο τις μακροχρόνιες όσο και τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις τους.

Διαχείριση Κινδύνου: χρησιμοποιώντας τον όρο διαχείριση κινδύνου εννοούμε την υποχρέωση των τραπεζικών ιδρυμάτων, να αναπτύσσουν μηχανισμούς και προγράμματα, με τα οποία θα μπορούν να υπολογίζουν τον λειτουργικό κίνδυνο που προκύπτει από τις δραστηριότητες τους καθώς και τον κίνδυνο της αγοράς. Ακόμη, χάρη σε αυτούς τους μηχανισμούς και τα προγράμματά τους οι τράπεζες θα πρέπει, να προβλέπουν τις συνέπειες τους και να αντιδρούν αναλόγως.

4.3 Το σύμφωνο της Βασιλείας I

Αρχικά, το 1988 το Σύμφωνο της Βασιλείας ή με άλλα λόγια, η Βασιλεία I, θέσπισε ένα σύνολο προτύπων για την επάρκεια των ιδίων κεφαλαίων των διεθνών τραπεζών. Πιο συγκεκριμένα η Βασιλεία 1 προβλέπει ότι όλες οι διεθνείς τράπεζες πρέπει να διατηρούν κεφάλαια σύμφωνα με την αναλογία κινδύνου και περιουσιακών στοιχείων.

Βασιλεία Αναλογία Κινδύνου = Κεφάλαιο / σταθμισμένα στοιχεία του ενεργητικού κινδύνου.

Επιπλέον, η Βασιλεία I απαιτούσε από τις τράπεζες να διατηρούν ένα ελάχιστο κεφάλαιο 8% και τουλάχιστον 4% για το πρωτογενές κεφάλαιο.

Το πρωτογενές κεφάλαιο αποτελείται από κοινές μετοχές, αδιανέμητα κέρδη, υβριδικά μέσα μετοχικού κεφαλαίου και άλλα αντίστοιχα.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι ορισμένοι ειδικοί υποστηρίζουν ότι η χρήση ιδίων κεφαλαίων ως μέτρο του κεφαλαίου δεν μπορεί να αναγνωρίσει ότι οι διάφορες χώρες επιτρέπουν τις τράπεζες και τους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς τους διάφορους βαθμούς πρόσβασης στο χρηματιστήριο (Heffernan, 2005, σελ. 184). Η Βασιλεία I δέχτηκε πολλές επικρίσεις. Στα μέσα της δεκαετίας του 1990 είχαν γίνει εμφανείς κάποιες από τις ελλείψεις και τις αδυναμίες της Βασιλείας I. Ειδικότερα, η ανάπτυξη νέων σύνθετων τραπεζικών προϊόντων, όπως η τιτλοποίηση είχαν εκφράσει ανησυχίες σχετικά με την επάρκεια του εποπτικού πλαισίου. Η συνειδητοποίηση των ελλείψεων και των αδυναμιών της Βασιλείας I καθώς και η πίεση της αγοράς οδήγησαν στην έναρξη των εργασιών για την αναθεώρηση της Επιτροπής Τραπεζικής Εποπτείας και της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η οποία είχε την αναθεώρηση των οδηγιών για την κεφαλαιακή επάρκεια η οποία σε αντίθεση με τις συστάσεις της Επιτροπής της Βασιλείας είναι υποχρεωτική. Έτσι, πολλές αλλαγές πραγματοποιήθηκαν και ένα νέο σύνολο κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας συστάθηκε το 2001, η Βασιλεία II. Η Βασιλεία II εισήγαγε ένα ενιαίο ελάχιστο κεφάλαιο επάρκειας του 8%, και ήταν σε θέση να συγχρονίσει το διεθνές εποπτικό σύστημα. Ο ελάχιστος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας με χαρακτηριστική διαφορά που λαμβάνεται υπόψη στον υπολογισμό και τα δεδομένα από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, μετρά το συνολικό κίνδυνο, τον πιστωτικό κίνδυνο και κίνδυνο αγοράς. (Μαρκάκης και Τακόπουλος).

4.4 Το σύμφωνο της Βασιλείας II.

Οι νέοι κανόνες για την επάρκεια κεφαλαίου ορίζονται από τη Βασιλεία II. Σύμφωνα με τη Citigroup οι νέοι αυτοί κανόνες πάνω στις απαιτήσεις της επάρκειας κεφαλαίου και στον κίνδυνο που συνεπάγεται από τη μη επάρκεια του, έχουν έντονη επίδραση πάνω στη δομή αλλά και στη δραστηριότητα του τραπεζικού συστήματος. Το πλάνο αυτό συμφωνήθηκε

από το συμβούλιο της βασιλείας το 2002 και υιοθετήθηκε το 2004 (Heffernan, 2005, pp 197).

Αρχικά η επιτροπή της Βασιλείας δημιούργησε το σύμφωνο της Βασιλείας I, αλλά λόγω των νέων συνθηκών οδηγήθηκε στο σύμφωνο της Βασιλείας II, που θεωρείται πιο ολοκληρωμένο. Η Συνθήκη της Βασιλείας II καθιέρωσε ένα ελάχιστο ενιαίο δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας, 8%, και κατάφερε να συγχρονίσει το διεθνές εποπτικό σύστημα. Ο ελάχιστος δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας υπολογίζεται όπως και ο συντελεστής φερεγγυότητας, με χαρακτηριστική διαφορά ότι λαμβάνονται στον υπολογισμό του και στοιχεία από το χαρτοφυλάκιο συναλλαγών, με αποτέλεσμα να συνυπολογίζεται ο συνολικός κίνδυνος, τόσο ο πιστωτικός όσο και ο κίνδυνος της αγοράς. (Μαρκάκης, Τακόπουλος)

Οι βασικοί στόχοι του συμφώνου της Βασιλείας II είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Η αντιστοίχιση των ιδίων κεφαλαίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων με τον πιστωτικό κίνδυνο, που συνδέεται με τις δραστηριότητες τους.
- ✓ Η ανάπτυξη των μεθόδων και των τεχνικών για την αντιστάθμιση του πιστωτικού κινδύνου.
- ✓ Η επιβολή προδιαγεγραμμένων κεφαλαιακών απαιτήσεων, ώστε να υπάρχει η δυνατότητα κάλυψης του λειτουργικού κινδύνου.
- ✓ Η προτροπή των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την χρήση και εφαρμογή εσωτερικών μηχανισμών υπολογισμού και διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου.
- ✓ Η εισαγωγή θεμελιωδών αρχών κατά τη διεξαγωγή της αξιολόγησης των αρμόδιων αρχών, της νοοτροπίας και των διαδικασιών των χρηματοπιστωτικών οργανισμών για την εξασφάλιση της κεφαλαιακής τους επάρκειας .

Σύμφωνα με τη Βασιλεία II ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας δίνεται από τον παρακάτω τύπο:

Εποπτικά κεφάλαια / (Πιστωτικός + Κίνδυνος αγοράς + Λειτουργικός) και θα πρέπει να είναι ίσος ή μεγαλύτερος με το 8%.

Το σύμφωνο της Βασιλείας II συμπληρώνεται από τρεις πυλώνες, οι οποίοι παρατίθενται στη συνέχεια:

- Ο αρχικός πυλώνας σχετίζεται άμεσα με τον καθορισμό των κεφαλαιακών απαιτήσεων ώστε να έχουν τη δυνατότητα να καλύψουν τον ενδεχόμενο πιστωτικό και λειτουργικό κίνδυνο που μπορεί να προκύψει από τις δραστηριότητες τους. Πιο συγκεκριμένα αυτός ο πυλώνας ασχολείται με την διατήρηση του κανονιστικού πλαισίου των ιδίων κεφαλαίων που υπολογίζεται για τους κινδύνους που αντιμετωπίζει μια τράπεζα όπως τον πιστωτικό κίνδυνο, τον λειτουργικό κίνδυνο και τον κίνδυνο αγοράς. Ο πιστωτικός κίνδυνος μπορεί να υπολογιστεί με διαφορετικούς τρόπους από διαφορετικούς βαθμούς πολυπλοκότητας όπως Foundation IRB, Advanced IRB και General IB2 Restriction. Για τον υπολογισμό του λειτουργικού κινδύνου οι μέθοδοι είναι οι εξής: βασικός δείκτης BIA, STA (standardized approach), και εσωτερική μέθοδος μέτρησης AMA. Για τον κίνδυνο αγοράς η προτιμώμενη προσέγγιση είναι VaR (Value at Risk) (Sorensen και Gutierrez, 2006).

- Ο επόμενος πυλώνας αφορά τη συγκεκριμενοποίηση του στόχου, στον οποίο στοχεύει η διεξαγωγή της αξιολόγησης της κεφαλαιακής επάρκειας των χρηματοπιστωτικών οργανισμών από τις αρμόδιες υπηρεσίες, όπως και την θέσπιση των βασικών οδηγιών και αρχών που εμπλέκονται στη διαδικασία αυτή. Ο πυλώνας αυτός ασχολείται με το κανονιστικό πλαίσιο του πρώτου πυλώνα, παρέχοντας ρυθμιστικές βελτιώσεις σε σχέση με τους κανονισμούς που παρείχε η Βασιλεία I. Επιπλέον, παρέχει κανονισμούς και μέτρα για την αντιμετώπιση και άλλων κινδύνων όπως ο συστημικός κίνδυνος, ο κίνδυνος σύνταξης, ο κίνδυνος συγκέντρωσης, ο στρατηγικός κίνδυνος, κίνδυνος φήμης, κίνδυνος ρευστότητας και νομικός κίνδυνος. Αποτέλεσμα του δεύτερου πυλώνα του συμφώνου της Βασιλείας

II είναι η δημιουργία Διαδικασίας Αξιολόγησης Επάρκειας Εσωτερικού Κεφαλαίου (ΔΑΕΕΚ) (Sorensen και Gutierrez, 2006).

- Ο τελευταίος πυλώνας συσχετίζεται με την ενθάρρυνση της πειθαρχίας της αγοράς μέσω της δημόσιας γνωστοποίησης κάποιων χαρακτηριστικών στοιχείων, τόσο ποιοτικών όσο και ποσοτικών. (Heffernan, 2005, pp 192-205). Ο τρίτος πυλώνας έχει ως στόχο να θέσει το ελάχιστο ποσό των κεφαλαιακών απαιτήσεων αλλά και την διαδικασία εποπτικής αξιολόγησης όπου θα επιτρέψει στην αγορά τον υπολογισμό επάρκειας των ιδίων κεφαλαίων των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Για την πειθαρχία της αγοράς στους κανονισμούς απαιτείται η ανταλλαγή πληροφοριών για τις τράπεζες, όχι μόνο από τις ίδιες τις τράπεζες αλλά και από τους επενδυτές, τους οικονομικούς αναλυτές, τις ανταγωνιστικές τράπεζες και από τους οίκους αξιολόγησης. Με αυτό τον τρόπο απαιτείται από τις τράπεζες να γνωστοποιούν λεπτομέρειες σχετικά τα χρηματοδοτικά ανοίγματα, τις διαδικασίες αξιολόγησης κινδύνων αλλά και την κεφαλαιακή επάρκεια του ιδρύματος. Αυτές οι γνωστοποιήσεις που απαιτούνται να γίνουν τουλάχιστον δύο φορές το χρόνο, εκτός από την παροχή ποιοτικών γνωστοποιήσεων μια περίληψη των γενικών στόχων διαχείρισης των κινδύνων και των πολιτικών που μπορούν να γίνουν σε ετήσια βάση. Σε γενικές γραμμές, οι γνωστοποιήσεις που περιέχονται στον τρίτο πυλώνα ισχύουν για την κορυφή του τραπεζικού ομίλου στον οποίο το πλαίσιο της Βασιλείας II εφαρμόζεται (Sorensen και Gutierrez, 2006).

4.4.1 Οι αλλαγές στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα από την εφαρμογή της Συνθήκης της Βασιλείας II

Η εφαρμογή των διατάξεων της Συνθήκης της Βασιλείας II, στο Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, έχει επιφέρει σημαντικές αλλαγές στη συμπεριφορά και την πρακτική των Τραπεζών έναντι στο ζήτημα της χρηματοδότησης των Μικρών κυρίως και Πολύ Μικρών Επιχειρήσεων (ΜΜΕ & ΠΜΕ) σε διεθνές επίπεδο αλλά και στη χώρα μας.

Οι Τράπεζες διαμορφώνουν τα δανειακά τους χαρτοφυλάκια πλέον, εξετάζοντας μία σειρά από κριτήρια που προβλέπει η νέα συνθήκη και αποσκοπούν στην ακριβέστερη μέτρηση του πιστωτικού κινδύνου που συνοδεύει τη χορήγηση τραπεζικών πιστώσεων στις ΜΜΕ (Χαρδούβελης, 2008).

Ο σκοπός των διατάξεων της συνθήκης είναι αφενός η εξασφάλιση του Πιστωτικού Συστήματος έναντι των αδυναμιών αποπληρωμής των χορηγούμενων δανείων προς τις επιχειρήσεις και αφετέρου η βελτίωση της πρόσβασης των επιχειρήσεων σε πηγές τραπεζικής χρηματοδότησης. Οι Τράπεζες είναι πλέον υποχρεωμένες να σχηματίζουν βαθμολογίες των ΜΜΕ πελατών τους με βάση αξιολογική κλίμακα που στηρίζεται στη μέτρηση αυτών των κινδύνων (Μητσόπουλος και Πελαγίδης, 2011). Τα χρησιμοποιούμενα κριτήρια είναι πλέον κοινά για όλα τα Πιστωτικά Ιδρύματα, ενώ αυτά διατηρούν τη δυνατότητα υιοθέτησης λιγότερο ή περισσότερο εξειδικευμένων μεθόδων αξιολόγησης των κινδύνων, με βάση τις τεχνολογικές υποδομές και την τεχνογνωσία που διαθέτουν.

Από την κατάταξη των ΜΜΕ σε αυτές τις αξιολογικές, βαθμολογικές κλίμακες εξαρτάται και η τιμολόγηση των οποία λαμβάνουν από την Τράπεζα, με την οποία συνεργάζονται, δηλαδή με τον τρόπο αυτό διαμορφώνεται το κόστος δανεισμού το οποίο αναλαμβάνουν για το δάνειο το οποίο λαμβάνουν (Μητσόπουλος και Πελαγίδης, 2011). Οι ίδιες οι Τράπεζες πρόκειται να αντιμετωπίσουν μία σειρά από προβλήματα κατά την εφαρμογή των νέων αυτών πρακτικών. Τα στελέχη των ίδιων των Τραπεζών που είναι επιφορτισμένα με την ευθύνη και το έργο της αξιολόγησης των ΜΜΕ, εξαιτίας της εφαρμογής των κριτηρίων της Συνθήκης της Βασιλείας II, δεν διαθέτουν συχνά (τουλάχιστον όχι ακόμη) την απαραίτητη γνώση για την οικονομική και λογιστική λειτουργία των επιχειρήσεων, ώστε να είναι σε θέση να εφαρμόσουν με ακρίβεια και αποτελεσματικότητα αυτά τα κριτήρια (Σταϊκούρας, 2003).

Αυτό οφείλεται στην «φτωχή» και τυποποιημένη μέχρι σήμερα χρήση των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων από τις Τράπεζες, η οποία

περιοριζόταν στην εξαγωγή βασικών χρηματοοικονομικών δεικτών και τον συνοπτικό σχολιασμό τους. Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημάνουμε το ζήτημα της έλλειψης πηγών ακριβούς και έγκυρης πληροφόρησης για την οικονομική κατάσταση των ΜΜΕ, καθώς ειδικά στη χώρα μας οι δημοσιευμένες πληροφορίες αυτού του είδους για τις ΜΜΕ είναι ελάχιστες (Πασιούρας, 2008). Έτσι δεν είναι εφικτό ή πολύ εύκολο για μία Τράπεζα, να αξιολογήσει τα οικονομικά δεδομένα των ΜΜΕ - πελατών της σε σχέση με κλαδικούς δείκτες benchmarking, ώστε να εξάγει ασφαλή συμπεράσματα για μία σειρά από ζητήματα όπως: η θέση της ΜΜΕ που εξετάζουν στην αγορά του κλάδου που δραστηριοποιείται, η ανταγωνιστικότητα και το επίπεδο ικανότητας του management που ασκείται, ο βαθμός λειτουργικής μόχλευσης, η αποτελεσματικότητα των πρακτικών πιστωτικής πολιτικής που ακολουθούνται, οι επιπτώσεις που έχουν φαινόμενα εποχικότητας ή άλλα οικονομικά γεγονότα στη ζήτηση που διαμορφώνεται για τα προϊόντα της επιχείρησης, κ.λπ., (Αρέστης, & Πελαγίδης, 2010).

Η ανεπάρκεια επομένως δημοσιευμένων, οικονομικών δεδομένων αυτής της μορφής, επιβάλλει στις Τράπεζες να αναζητούν αυτές τις πληροφορίες από τις ίδιες τις επιχειρήσεις, χωρίς να έχουν συχνά την δυνατότητα να τις διασταυρώσουν από άλλη αντικειμενική πηγή, (Αρέστης και Πελαγίδης, 2010). Οι νέες τεχνικές διαχείρισης κινδύνου, συνοδευμένες από διαρθρωτικές αλλαγές (όπως οι υψηλότερες προσδοκίες των μετόχων, η ένταση του ανταγωνισμού και, σε ορισμένες περιπτώσεις, η οικονομική ύφεση και η αύξηση των προβλέψεων για ζημιές λόγω δανείων), έχουν στρέψει την προσοχή των τραπεζών στη μέτρηση και τη διαχείριση των κινδύνων και στην κεφαλαιακή επάρκειά τους όσον αφορά τους κινδύνους αυτούς (Αναστασάτος, 2008). Σαν συνέπεια αυτών των εξελίξεων αναμένεται να μεταβληθεί τόσο η αξιολόγηση των αιτημάτων των επιχειρήσεων για δανεισμό, όσο και η έγκριση και εκταμίευση των πιστώσεων.

4.5 Το σύμφωνο της Βασιλείας III

Στις 12 Σεπτεμβρίου 2010 η Επιτροπή της Βασιλείας ανακοίνωσε ότι ενέκρινε το νέο κανονιστικό πλαίσιο σχετικά με την κεφαλαιακή επάρκεια και τα επίπεδα ρευστότητας που προτάθηκε το Δεκέμβριο του προηγούμενου έτους και τροποποιήθηκε τον Ιούλιο του 2010, τη Βασιλεία III. Η Επιτροπή της Βασιλείας με την Βασιλεία 3 προσπαθεί να καταστήσει ισχυρότερη και με υψηλότερα επίπεδα της απόδοσης του παγκόσμιου κεφαλαίου και τους κανόνες της παγκόσμιας ρευστότητας. Κύριος στόχος της είναι να προωθήσει ένα πιο ευέλικτο και ασφαλές τραπεζικό τομέα με ασφαλή προϊόντα για τους επενδυτές. Μετά την οικονομική κρίση 2007-2009 οι ρυθμιστικές αρχές αντιλήφθηκαν ότι τα ήδη υφιστάμενα κανονιστικά πλαίσια, Βασιλεία I και II, δεν μπορούν να προστατέψουν την παγκόσμια οικονομία και το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα από τις δραστηριότητες που είναι επικίνδυνες. Όπως ήδη έχει αναφερθεί και παραπάνω, ο τραπεζικός τομέας διαδραματίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα, και για το λόγο αυτό η Επιτροπή της Βασιλείας σχεδίασε το νέο πλαίσιο της Βασιλείας 3, με την οποία η επιτροπή επιβάλλει νέους κανόνες, πιο απαιτητικούς για την προστασία της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής σταθερότητας. Η Βασιλεία III στοχεύει σε νέες μεταρρυθμίσεις που θα έχουν τη δυνατότητα να απορροφούν τους κραδασμούς που προκύπτουν από χρηματοπιστωτικές και οικονομικές πιέσεις. Η Βασιλεία 3 παρέχει μία ολοκληρωμένη μεταρρύθμιση στο κανονιστικό πλαίσιο (Gloor Sieger, 2011).

Το νέο κανονιστικό πλαίσιο θα τεθεί σε ισχύ μετά από 6 χρόνια. Η Βασιλεία III προτάθηκε προκειμένου να διασφαλιστεί ότι το παγκόσμιο χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν μπορεί να υποστεί και πάλι την κατάρρευση του τραπεζικού τομέα και την οικονομική επιβράδυνση που σημειώθηκε τα τελευταία χρόνια και πιο συγκεκριμένα, μεταξύ του 2007 και του 2009.

Οι Βασικότεροι στόχοι και μεταρρυθμίσεις της Βασιλείας III είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Πρωτίστως, η διαφάνεια, η ποιότητα και η συνέπεια των κεφαλαίων θα αυξηθεί. Ο πρώτος πυλώνας αφορά την μορφή των κεφαλαίων, τα οποία θα είναι σε μορφή μετοχών και κερδών εις νέο. Στον δεύτερο πυλώνα, τα εργαλεία του κεφαλαίου θα πρέπει να εναρμονιστούν. Ενώ, τα κεφάλαια του τρίτου πυλώνα θα εξαλειφθούν (Zakka, 2010).
- ✓ Ενίσχυση στην κάλυψη των κινδύνων στο θέμα της κεφαλαιακής επάρκειας.
- ✓ Προώθηση ολοκληρωμένης αντιμετώπισης στον πιστωτικό κίνδυνο.
- ✓ Πρόσθεση πιστωτικής προσαρμογής, λόγω του πιστωτικού κινδύνου
- ✓ Ενίσχυση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για την προστασία από τον πιστωτικό κίνδυνο που μπορεί να προκύψει από τα χρηματοοικονομικά παράγωγα των τραπεζών, συμφωνίες επαναγοράς και συναλλαγές χρηματοδότησης τίτλων.
- ✓ Αύξηση κεφαλαιακών αποθεμάτων για την ενίσχυση και υποστήριξη των τραπεζικών επενδύσεων
- ✓ Παροχή επιπλέον κινήτρων για την ενίσχυση εξωχρηματοηγησιακών συμβάσεων και παραγώγων.
- ✓ Παροχή κινήτρων για την ενίσχυση της διαχείρισης του κινδύνου κατά τη διάρκεια επενδύσεων.
- ✓ Αύξηση προτύπων διαχείρισης πιστωτικού κινδύνου, συμπεριλαμβάνοντας τον κίνδυνο δυσμενούς συσχέτισης.
- ✓ Η Επιτροπή της Βασιλείας εισάγει νέο δείκτη μόχλευσης, συμπληρωματικό δείκτη κινδύνου που υπάρχει στην Βασιλεία II.
- ✓ Η Επιτροπή της Βασιλείας θεσπίζει ένα δείκτη μόχλευσης που αποσκοπεί στην επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

1. Να θέσει ένα κατώτατο όριο στη συσσώρευση της μόχλευσης στο τραπεζικό τομέα
  2. Εισάγει πρόσθετες διασφαλίσεις έναντι του κινδύνου και το σφάλμα της μέτρησης με τη χρήση ενός πιο απλού μέτρου που βασίζεται στις ακαθάριστες εκθέσεις.
- ✓ Η Επιτροπή παρουσιάζει μια σειρά μέτρων για την προώθηση της συσσώρευση των κεφαλαιακών αποθεμάτων σε περιόδους ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας, που μπορούν να αξιοποιηθούν σε περιόδους ακραίων καταστάσεων (Wolf, 2010).
  - ✓ Η Επιτροπή παρουσιάζει μια σειρά μέτρων για την αντιμετώπιση προκυκλικότητας: 1. Μείωση τυχόν περίσσειας κυκλικότητας της ελάχιστης κεφαλαιακής απαίτησης, 2. Προώθηση μακροπρόθεσμων προβλέψεων, 3. Συντήρηση κεφαλαίου για την ενίσχυση των ρυθμίσεων στις τράπεζες και 4. Επίτευξη ευρύτερου στόχου για την προστασία του τραπεζικού κλάδου σε περιόδους εκτεταμένης πιστωτικής κρίσης (Wolf, 2010).
  - ✓ Υποχρέωση χρήσης μακροπρόθεσμους δεδομένων για την εκτίμηση των πιθανοτήτων κατάρρευσης. Η χρήση τέτοιων δεδομένων ήταν απλώς προτεινόμενη, ενώ στη Βασιλεία III γίνεται υποχρεωτική.
  - ✓ Εισάγεται βελτιωμένη διαβάθμιση των λειτουργιών του κινδύνου, οι οποίες μετατρέπουν τις εκτιμήσεις ζημιών σε ρυθμιστικές απαιτήσεις κεφαλαίου.
  - ✓ Οι τράπεζες πρέπει να διεξάγουν τεστ αντοχής που περιλαμβάνουν διεύρυνση των spreads στα σενάρια πιστωτικής ύφεσης.
  - ✓ Προώθηση ισχυρότερων πρακτικώς πρόβλεψης.
  - ✓ Η Επιτροπή εισάγει ένα παγκόσμιο πρότυπο ελάχιστης ρευστότητας για τις τράπεζες με διεθνή δραστηριότητα που περιλαμβάνει κάλυψη ρευστότητας σε 30 ημέρες, ο δείκτης ρευστότητας ονομάζεται δείκτης καθαρής σταθερής

χρηματοδότησης. Τον Ιανουάριο του 2012, η επιτροπή εποπτείας της Επιτροπής της Βασιλείας για την Τραπεζική Εποπτεία εξέδωσε μια δήλωση λέγοντας ότι οι ρυθμιστικές αρχές θα επιτρέψουν στις τράπεζες να βρίσκονται κάτω από τα απαιτούμενα επίπεδα ρευστότητας και ο δείκτης κάλυψης ρευστότητας, σε περιόδους οικονομικής αναταραχής (Zakka, 2010).

- ✓ Η Επιτροπή εκφράζει επίσης την επανεξέταση της ανάγκης για πρόσθετα κεφάλαια, τη ρευστότητα ή άλλα εποπτικά μέτρα για τη μείωση των εξωτερικοτήτων που δημιουργούνται από συστημικών σημαντικών οργανισμών.
- ✓ Τον Σεπτέμβριο του 2010, οι προτεινόμενοι κανόνες της Βασιλείας III απαιτήσαν οι δείκτες ρευστότητας να βρίσκονται στα επίπεδα του 7 - 9,5% (4,5% + 2,5% (ρυθμιστικό διατήρησης) + μηδέν έως 2,5% (εποχική ρύθμιση)) για κοινές μετοχές και 8,5 - 11% για κεφάλαια για τον πρώτο πυλώνα και 10,5 - 13% για το σύνολο του κεφαλαίου (Zakka, 2010).

Η Επιτροπή της Βασιλείας πρότεινε και ανακοίνωσε νέα επίπεδα για δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας, υψηλότερα από τα ήδη υπάρχοντα. Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και οι τράπεζες είχαν ισχυριστεί ότι η επιβολή πολύ υψηλών συντελεστών κεφαλαιακής επάρκειας μπορεί να οδηγήσει σε μεγαλύτερη μείωση. Στη συνέχεια η Επιτροπή της Βασιλείας υποστήριξε ότι χωρίς την ύπαρξη ενός πιο αυστηρού κανονιστικού πλαισίου, μια μελλοντική κρίση μπορεί να γίνει ορατή και πάλι, πολύ σύντομα και για αυτό το λόγο οδηγήθηκε στην απόφαση της αύξησης των κεφαλαιακών απαιτήσεων. Η επιρροή των κανόνων της Βασιλείας III σε μια μεμονωμένη τράπεζα ή σε ένα μεμονωμένο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα θα εξαρτηθεί από τη βάση ενεργητικού / κεφαλαίου και από τις απαιτήσεις των εποπτικών αρχών. Συνεπώς γίνεται εύκολα κατανοητό ότι τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα έχουν τη δυνατότητα να επικεντρωθούν σε ένα σχέδιο προοπτικής, προκειμένου να καλύψουν τις συνδυασμένες

συνέπειες των παραπάνω κανόνων παράλληλα με άλλες αλλαγές που απαιτούνται από την Επιτροπή της Βασιλείας (International Law office).

Η Βασιλεία III καθιερώνει μια σειρά νέων και βελτιωμένων κανόνων. Επιπλέον, το περιεχόμενό της συμπεριλαμβάνει το νέο και αυστηρότερο ορισμό του κεφαλαίου - ο οποίος σχεδιάστηκε με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας, της αξιοπιστίας, της διαφάνειας της κεφαλαιακής βάσης - και τέλος η εισαγωγή ενός διεθνούς προτύπου ρευστότητας. Σύμφωνα με τη Βασιλεία III προτείνονται δύο νέοι δείκτες ρευστότητας, ο πρώτος είναι ο βραχυπρόθεσμος δείκτης κάλυψης ρευστότητας, Liquidity Coverage Ratio (LCR) και ο δεύτερος είναι ο μακροπρόθεσμος δείκτης καθαρής σταθερής χρηματοδότησης, Net Stable Funding Ratio (NSFR). Επιπλέον, η Βασιλεία 3 απαιτεί ένα νέο δείκτη μόχλευσης, μία βελτιωμένη έκδοση του ήδη υπάρχοντος στη Βασιλεία II. Έτσι, η Βασιλεία III καθορίζει το 3% ως το δείκτη ιδίων κεφαλαίων για συνολική έκθεση σε κίνδυνο. Πολλοί υποστηρίζουν ότι ο νέος αυτός δείκτης μόχλευσης έχει την ικανότητα να περιορίσει τις δραστηριότητες των τραπεζών (Basel III and its consequences, 2011). Επίσης, το ελάχιστο κεφαλαίο (Tier 1), ως ποσοστό των σταθμισμένων περιουσιακών στοιχείων θα αυξηθεί κατά 2% και πιο συγκεκριμένα από το 4% έως 6%. Τέλος, το ελάχιστο συνολικό κεφάλαιο ως ποσοστό των σταθμισμένων στοιχείων του ενεργητικού θα παραμείνει θεωρητικά στα ίδια επίπεδα, στο 8%.

Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι η Βασιλεία III απαιτεί την αύξηση των κεφαλαιακών απαιτήσεων για τον πιστωτικό κίνδυνο του αντισυμβαλλόμενου που απορρέει από πολλά χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως είναι τα χρηματοοικονομικά παράγωγα. Επιπλέον, η Βασιλεία III προτείνει κατάλληλα μέτρα για τη μείωση των κυκλικών συνεπειών που έχει Βασιλεία II, όπως είναι η μείωση του συστημικού κινδύνου.

Οι μεταρρυθμίσεις που προτείνονται από την Βασιλεία III αποθαρρύνουν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και τις τράπεζες από τη χορήγηση δανείων

σε επιχειρήσεις υψηλού κινδύνου ή σε επιχειρήσεις με χαμηλή πιστοληπτική ικανότητα, και από την άλλη πλευρά τις ενθαρρύνει να οδηγηθούν στη συσσώρευση των φαινομενικά ακίνδυνων περιουσιακών στοιχείων. Στο σημείο αυτό πρέπει να αναφερθεί ότι υπάρχουν πολλές πιθανότητες ο τραπεζικός τομέας να είναι λιγότερο επικερδής κάτω από την εποπτεία της Βασιλείας III από ό, τι ήταν υπό την εποπτεία της Βασιλείας I ή II. Ένα άλλο πολύ σημαντικό θέμα είναι ότι οι επιμέρους τράπεζες λειτουργούν, προκειμένου να μεγιστοποιήσουν τα κέρδη τους, έτσι θα πρέπει ακόμα να μαγνητίζουν και να προσελκύσουν περισσότερους επενδυτές, προκειμένου να επιτευχθεί ο κύριος στόχος τους και πιο συγκεκριμένα θα πρέπει να προσελκύσουν περισσότερους επενδυτές από ό, τι χρειαζόταν τα προηγούμενα χρόνια και οι επενδυτές θα απαιτήσουν ένα μεγαλύτερο ποσοστό απόδοσης. Κανένας κανόνας δεν μπορεί να αλλάξει την κύρια δραστηριότητα του τραπεζικού τομέα (Economist 2011).

4.6 Η εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ελλάδα

Η Διεύθυνση Εποπτείας Πιστωτικού Συστήματος (ΔΕΠΣ) της Τράπεζας της Ελλάδος είναι επιφορτισμένη με την άσκηση της προληπτικής εποπτείας των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων, η οποία στοχεύει στη διασφάλιση της σταθερότητας και της εύρυθμης λειτουργίας του εγχώριου χρηματοπιστωτικού συστήματος (Τράπεζα της Ελλάδος, 2008).

Η προληπτική εποπτεία των πιστωτικών και χρηματοδοτικών ιδρυμάτων έχει ως βασικό στόχο τη διασφάλιση της οικονομικής σταθερότητας των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και πιο συγκεκριμένα της ικανότητας τους να ανταπεξέρχονται στις υποχρεώσεις τους τόσο προς τους καταθέτες όσο και προς τους υπόλοιπους πιστωτές τους. Αξίζει να σημειωθεί ότι ακόμη ένας βασικός στόχος της Τράπεζας της Ελλάδος είναι η αποτροπή του συστημικού κινδύνου που μπορεί να προκληθεί από την προβληματική λειτουργία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, που μπορεί

να οδηγήσει στον κλονισμό του χρηματοπιστωτικού συστήματος και κατά επέκταση στον κλονισμό της Ελληνικής οικονομίας.

Ουσιαστικά η Τράπεζα Ελλάδος εποπτεύει την ποιότητα των στοιχείων που απαρτίζουν το ενεργητικό των τραπεζών και των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων, τη κεφαλαιακή τους επάρκεια και παράλληλα τη δυνατότητά τους να καλύψουν και να ανταπεξέλθουν στον πιστωτικό κίνδυνο και τον κίνδυνο της αγοράς. Επιπλέον, εξετάζει και εποπτεύει τη ρευστότητα τους καθώς και την αποδοτικότητά τους. Επιπροσθέτως άλλη μία σημαντική αρμοδιότητά της αναφορικά με τον εποπτικό της ρόλο είναι η αξιολόγηση της επάρκειας και της αποτελεσματικότητας της οργανωτικής δομής και του συστήματος εσωτερικού ελέγχου των τραπεζών.

4.7 Η εποπτεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στην Ευρώπη

Όπως και στη Ελλάδα, αντίστοιχα και στις χώρες της Ευρώπης, τον έλεγχο και την εποπτεία του τραπεζικού συστήματος αναλαμβάνουν οι αντίστοιχες κεντρικές τράπεζες. Με αυτό τον τρόπο μπορούν να επιβάλουν την χρηματοπιστωτική σταθερότητα, η οποία είναι απαραίτητη για μία υγιή παγκόσμια οικονομία. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί ότι οι κεντρικές τράπεζες των ευρωπαϊκών χωρών ιδρύθηκαν για διάφορους λόγους και ένας από αυτούς είναι και η διατήρηση αυτής της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας.

Για να διατηρηθεί η χρηματοπιστωτική σταθερότητα είναι αναγκαίο να αντιμετωπιστούν με επιτυχία περιπτώσεις πτώχευσης τραπεζών, που έχουν τη δυνατότητα να συμπαρασύρουν η μία την άλλη και να οδηγήσουν στην καταστροφή της παγκόσμιας οικονομίας. Επιπλέον, πρέπει να αντιμετωπιστούν και ακραίες καταστάσεις όπως και πτωχεύσεις ασφαλιστικών οργανισμών καθώς και οργανισμών που δραστηριοποιούνται στις κεφαλαιαγορές, Επιπροσθέτως, πρέπει να

περιορίζεται η ανάληψη επενδύσεων υψηλού βαθμού κινδύνου από το τραπεζικό σύστημα και καταληκτικά, πρέπει να επιβάλλεται και να συντονίζεται η ορθολογική λειτουργία των εθνικών συστημάτων πληρωμών και διακανονισμών (Γκόρτσος, 2006)

Στις περισσότερες χώρες που ανήκουν στην ευρωζώνη, οι Κεντρικές Τράπεζες είναι άμεσα ή έμμεσα αρμόδιες για την άσκηση προληπτικής εποπτείας. Στο σημείο αυτό πρέπει να υπογραμμιστεί ότι ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσίασε το γεγονός αλλαγών των αρχών εποπτείας που πραγματοποιήθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο. Πιο συγκεκριμένα, η θέσπιση μιας ενιαίας αρχής και η ενσωμάτωση όλων των μεμονωμένων εποπτικών αρχών που ήταν αρμόδιες τόσο για την κεφαλαιαγορά όσο και για τη χρηματαγορά, αποτελεί πλέον θέμα συζήτησης σε μεγάλο αριθμό χωρών αλλά και πρότυπο υιοθέτησης.

ΜΕΡΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5

5. Σύστημα Αξιολόγησης του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

5.1 Εισαγωγή

Στο πρακτικό κομμάτι της εργασίας θα εξετάσουμε την λειτουργία του τραπεζικού συστήματος πριν από το κούρεμα και την επιρροή του μετά το κούρεμα στις χρονιές 2008 2009 2010 2011 2012 δηλαδή ποιές τράπεζες έχουν υποστεί απορρόφηση από κάποιες άλλες είτε έχουν υποστεί πτώχευση και σε ποιο βαθμό έχουν επηρεαστεί από το «κούρεμα» οι αριθμοδείκτες.

Η πιθανότητα αποτυχίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος και η δυνατότητα πρόβλεψης αυτής είναι ένα ζήτημα που θα απασχολήσει έντονα τους οικονομικούς αναλυτές. Από το 1960 ξεκίνησε το ενδιαφέρον για την επεξεργασία μοντέλων πρόβλεψης πτώχευσης, έχουν γραφεί παρά πολλά μοντέλα κυρίως σε ξένη βιβλιογραφία. Η πρόβλεψη της πτώχευσης έχει ολοένα και μεγαλύτερη σημασία στην εταιρική

διακυβέρνηση. Οι παγκόσμιες οικονομίες έχουν γίνει περισσότερο προσεκτικές σχετικά με τους κίνδυνους που συνδέονται με την εταιρική ευθύνη ιδίως μετά την κατάρρευση γιγάντιων οργανισμών. Η χρηματοοικονομική ανάλυση με την χρήση των αριθμοδεικτών δίνει σημαντικές πληροφορίες για την γενικότερη κατάσταση μιας τράπεζας ως προς την ρευστότητα, την αποτελεσματικότητα, την αποδοτικότητα και την κεφαλαιακή διάρθρωση. Η κατασκευή ενός μοντέλου πρόβλεψης της δυσχέρειας – αποτυχίας των τραπεζών επιχειρήθηκε από πολλούς επιστήμονες τις τελευταίες δεκαετίες.

5.2 Μεθοδολογίες Αξιολόγησης μέσω Δεικτών του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

Βασικός στόχος της πρόβλεψης χρεοκοπίας είναι η διευκόλυνση τόσο των πιστωτών όσο και των επενδυτών που βρίσκονται μπροστά στη λήψη αποφάσεων σχετικών με την χρηματοδότηση επιχειρήσεων ή την πραγματοποίηση επενδύσεων. Ο τομέας αυτός ενδιαφέρει ιδιαίτερα τις τράπεζες που διέπονται από τους κανόνες της ιδιωτικής πρωτοβουλίας με αποτέλεσμα να απαιτούν τη σιγουριά της επιστροφής των χρημάτων τους από τις επιχειρήσεις που έχουν δεχτεί να δανειοδοτήσουν ή που έχουν θελήσει να επενδύσουν σε αυτές. Η εκτίμηση των επιδόσεων και της δυνατότητας επιβίωσης του τραπεζικού συστήματος έχει μεγάλη σημασία για όλους όσους εμπλέκονται στη λειτουργία του, όπως μέτοχοι, θεσμικοί επενδυτές, διευθυντικά στελέχη, εργαζόμενοι, χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί, πελάτες, ακόμα και το κράτος. Το ενδιαφέρον καθενός βέβαια προέρχεται από διαφορετική θεώρηση των πραγμάτων. Οι μέτοχοι για παράδειγμα ενδιαφέρονται για τη διατήρηση της αξίας των μετόχων τους, οι εργαζόμενοι ανησυχούν για την διατήρηση της εργασίας τους και το κράτος επιζητά την οικονομική ανάπτυξη και τη διατήρηση των κοινωνικών και άλλων ισορροπιών.

Η ανάπτυξη και χρήση υποδειγμάτων, ικανών να προβλέψουν την πτώχευση, μπορεί να είναι πολύ σημαντική για αυτούς σε δύο επίπεδα:

- ✓ Ως σύστημα “έγκαιρης προειδοποίησης” και “διάγνωσης” προς αυτούς που έχουν την δυνατότητα να λάβουν τα απαραίτητα μέτρα (μέτοχοι, διοικητικά στελέχη, κρατικοί αρμόδιοι) και να υποδείξουν στρατηγικές και διορθωτικά μέτρα με στόχο, είτε την πρόληψη δυσάρεστων εξελίξεων, είτε στην περίπτωση που η αποτυχία είναι αναπόφευκτη, να ελαττώσουν το πάσης φύσεως κόστος που συνεπάγεται η πτώχευση και η πτωχευτική διαδικασία.
- ✓ Ως βοήθημα για τους λήπτες αποφάσεων πιστωτικών ιδρυμάτων ή επενδυτικών οργανισμών στην επιλογή επιχειρήσεων για δανειοδότηση ή για επένδυση, όπου η απόφαση πρέπει να λάβει υπόψη της το κόστος ευκαιρίας, αλλά και τον σχετικό κίνδυνο που εμπεριέχεται στην απόφαση.

Το πρόβλημα χορήγησης πίστωσης και κατάταξης των αιτήσεων για δανειοδότηση (αποδεκτές ή μη) που αντιμετωπίζουν συχνά οι πιστωτικοί οργανισμοί, αν και διαφορετικό από το πρόβλημα πρόβλεψης της πτώχευσης μπορεί να αντιμετωπισθεί, μερικά τουλάχιστον, με τη χρήση υποδειγμάτων πρόβλεψης της πτώχευσης. Η πιθανότητα πτώχευσης και μη εξόφλησης των δανείων είναι ένα σημαντικό κριτήριο για τις αποφάσεις δανειοδότησης. Αλλά και επειδή η φύση του προβλήματος χορήγησης δανείων, ποιοτικά είναι παρόμοια με το πρόβλημα της πρόβλεψης της πτώχευσης, οι περισσότερες από τις μεθόδους που χρησιμοποιήθηκαν για την πρόβλεψη της πτώχευσης και τον διαχωρισμό μεταξύ των υγιών τραπεζών και τραπεζών υψηλού κινδύνου, χρησιμοποιήθηκαν επίσης σε προβλήματα χορήγησης πίστωσης. Παρακάτω θα αναλυθούν λεπτομερέστερα ποία μοντέλα μπορούν να βοηθήσουν για την πρόβλεψη της πτώχευσης στο ελληνικό τραπεζικό σύστημα.

5.3 Μοντέλα πρόβλεψης για την πιθανή πτώχευση στο Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα

Τα κυριότερα μοντέλα πτώχευσης που προέκυψαν και μετεξελίχθηκαν μέσα από τις διάφορες έρευνες είναι τα μοντέλα της μονομεταβλητής

ανάλυσης και τα μοντέλα της πολυμεταβλητής ανάλυσης. Τα μοντέλα αυτά αναλύουν τους λόγους που μπορεί να οδηγηθεί μια τράπεζα σε πτώχευση.

Το μοντέλο της μονομεταβλητής ανάλυσης για να λειτουργήσει θα πρέπει να αναζητήσουμε ένα στατιστικό δείγμα του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Το 1966 ο Beaver ανέπτυξε ένα μοντέλο μονομεταβλητής ανάλυσης το οποίο στην αρχή είχε εφαρμοστεί σε ένα δείγμα επιχειρήσεων. Ο Beaver όρισε ως αποτυχία την ανικανότητα της επιχείρησης να καλύπτει τις ληξιπρόθεσμες υποχρεώσεις της και ήταν επίσης ο πρώτος που εισήγαγε την μονομεταβλητή ανάλυση των αριθμοδεικτών. Συγκεκριμένα η μεθοδολογία επεξεργασίας του δείγματος ήταν κατά ζεύγη κατά την οποία σε κάθε αποτυχημένη επιχείρηση αντιστοιχούσε μια μη πτωχευμένη.

Εν συνεχεία αποτυχημένο τραπεζικό σύστημα θεωρήθηκε εκείνο που είχε σημειώσει: νομική πτώχευση, αδυναμία αποπληρωμής ομολογιακού δανείου, έκδοση ακάλυπτων επιταγών, μη καταβολή μερισμάτων σε προνομιούχες μετοχές. Η τράπεζα ορίζεται ως μια δεξαμενή κυκλοφορούντος ενεργητικού που τροφοδοτείται από εισροές ρευστών και μειώνεται από εκροές ρευστών και η αποτυχία επέρχεται όταν η δεξαμενή αδειάζει εντελώς. Οι παροχές που έγιναν για την εξυπηρέτηση των παραπάνω είναι οι εξής:

- ✓ Όσο μεγαλύτερη είναι η δεξαμενή κυκλοφορούντος ενεργητικού, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα αποτυχίας.
- ✓ Όσο μικρότερη είναι η ροή κυκλοφορούντος ενεργητικού τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα αποτυχίας.
- ✓ Όσο υψηλότερη είναι η δανειακή επιβάρυνση της επιχείρησης, τόσο μικρότερη είναι η πιθανότητα αποτυχίας.
- ✓ Όσο μεγαλύτερα είναι τα λειτουργικά έξοδα της τράπεζας, τόσο μεγαλύτερη είναι η πιθανότητα αποτυχίας.

Από τους αριθμοδείκτες που επιλέχθηκαν για την ανάλυση, μετά από ομαδοποίηση τους σε έξι κατηγορίες προέκυψαν έξι οι οποίοι είχαν την μεγαλύτερη σημαντικότητα σε κάθε ομάδα. Στην συνέχεια δοκιμάστηκαν οι έξι για κάθε ζεύγος ισολογισμών αποτυχημένων και υγιή τραπεζών.

Οι αριθμοδείκτες αυτοί ήταν:

- ✓ 1. Δείκτης δανειακής επιβάρυνσης
- ✓ 2. Δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού
- ✓ 3. Καθαρό κεφάλαιο κίνησης
- ✓ 4. Δείκτης γενικής ρευστότητας
- ✓ 5. Αποδοτικότητα ιδίων κεφαλαίων
- ✓ 6. Ταμειακές ροές προς σύνολο υποχρεώσεων

Μετά από την ανάλυση ο Beaver κατέληξε στο συμπέρασμα ότι ο αριθμοδείκτης Ταμειακές Ροές προς σύνολο υποχρεώσεων έδινε την καλύτερη ταξινόμηση μεταξύ πτωχευμένων και υγιών επιχειρήσεων μέχρι και πέντε έτη πριν την πτώχευση. Άλλοι σημαντικοί αριθμοδείκτες σύμφωνα πάντα με την ανάλυση του Beaver ήταν ο δείκτης αποδοτικότητας ενεργητικού και ο δείκτης δανειακής επιβάρυνσης οι οποίοι έδωσαν πολύ καλά ποσοστά σωστής ταξινόμησης.

Συμπερασματικά όλες οι μελέτες που υιοθέτησαν την Μονομεταβλητή ανάλυση είχαν βασιστεί στην υπόθεση ότι αρκεί ένας σημαντικός δείκτης για να προβλέψει το μέλλον του τραπεζικού συστήματος. Όμως οι μέθοδοι αυτές έτυχαν σοβαρών κριτικών σε ένα μεγάλο αριθμό δημοσιεύσεων, παρά την υψηλή ακρίβεια των προβλέψεων του Beaver. Διατυπώθηκε η άποψη ότι η μέθοδος δεν μπορεί να ανταποκριθεί ικανοποιητικά στο πρόβλημα της ταξινόμησης πτωχευμένων και υγιών τραπεζών για το λόγο ότι απαιτείται ένας μεγάλος αριθμός παραγόντων για να περιγραφεί αποτελεσματικά η χρηματοοικονομική κατάσταση και πορεία της τράπεζας, έτσι ώστε κανένας μοναδικός δείκτης δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι περιλαμβάνει την απαραίτητη πληροφορία. Οι ερευνητές αντιλήφθηκαν

ότι η χρηματοοικονομική αποτυχία των τραπεζών εξαρτάται και μπορεί να προκληθεί από πληθώρα διαφορετικών παραγόντων συγχρόνως.

Αντίθετα το μοντέλο πολυμεταβλητής ανάλυσης έχει εφαρμοστεί παρα πολλές φορές σε εκατοντάδες μελετες που έχουν πραγματοποιηθεί σχετικά με την εξέταση της οικονομική κρίσης - πτώχευσης, με σκοπό την πρόβλεψη της μελλοντικής κατάστασης των τραπεζών.

Το πλεονέκτημα της μεθόδου αυτής είναι η ταυτόχρονη ανάλυση των χρηματοοικονομικών δεικτών που έχουν επιλεγεί.

Πρώτος ο Altman(1968) ασχολήθηκε με τη δυνατότητα ανάπτυξης ενός μοντέλου με το οποίο θα συμπεριλάμβανε πολλούς χρηματοοικονομικούς δείκτες με την χρήση της γραμμικής διακριτικής ανάλυσης.

Ο Altman επίσης ήταν ο πρώτος που χρησιμοποίησε την διακριτική ανάλυση για την πρόβλεψη της τραπεζικής αποτυχίας. Η έρευνα του ήταν εξαιρετικού ενδιαφέροντος, καθώς ήταν η πρώτη που προσπαθούσε να συσχετίσει την αποτυχία μιας επιχείρησης με παραπάνω από μια μεταβλητές χρησιμοποιώντας αυτή την μέθοδο.

Η επιλογή των αριθμοδεικτών που χρησιμοποιήσαμε έγινε μετά από εφαρμογή της MDA σε μια λίστα αριθμοδεικτών οι οποίοι ήταν ομαδοποιημένοι σε πέντε κατηγορίες:

- ✓ Ρευστότητα(Liquidity)
- ✓ Αποδοτικότητα(Profitability)
- ✓ Οικονομικής Διάρθρωσης(Economic structure)
- ✓ Δραστηριότητας(Activity)

Τα αποτελέσματα που θα πάρουμε με την βοήθεια των παραπάνω αριθμοδεικτών θα μας βοηθήσουν στην ανάλυση των αποτελεσμάτων της εργασίας μας. Πιο συγκεκριμένα με αυτά τα αποτελέσματα θα κάνουμε στατιστικές μελέτες μέσω προγραμμάτων στατιστική ανάλυσης για να εξετάσουμε ποιες τράπεζες επηρέασε το «κούρεμα» και πτώχευσαν, ποιες επιβιώνουν μέχρι και σήμερα και ποιοι αριθμοδείκτες θεωρούνται

στατιστικά σημαντικοί για τα αποτελέσματα της ανάλυσης μας. Το δείγμα θα το πάρουμε από έντεκα τράπεζες του ελληνικού τραπεζικού κλάδου: την Εθνική, την Αγροτική, την Γενική, την Marfin, την Πειραιώς, την Alpha, την Attika την Εμπορική, την FB bank, την Probank και την Proton.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6

6. Ανάλυση του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος

6.1 Εισαγωγή

Σκοπός της χρηματοοικονομικής ανάλυσης είναι η παροχή χρηματοοικονομικών πληροφοριών σε τέτοια μορφή ώστε να είναι χρήσιμες κατά την διαδικασία λήψης αποφάσεων. Οι πληροφορίες οι οποίες λαμβάνονται, επεξεργάζονται και στην συνέχεια παρέχονται από την χρηματοοικονομική ανάλυση προέρχονται ως επί το πλείστον από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις.

Από την 1^η Ιανουαρίου του 2003, όλες οι εταιρείες των οποίων οι μετοχές διαπραγματεύονται στα ευρωπαϊκά χρηματιστήρια πρέπει υποχρεωτικά να εφαρμόζουν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα. Με βάση το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 1 «Παρουσίαση των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων» μία πλήρης σειρά χρηματοοικονομικών καταστάσεων περιλαμβάνει:

1. Τον Ισολογισμό.
2. Την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης.
3. Τον Πίνακα Μεταβολών Ιδίων Κεφαλαίων.
4. Την Κατάσταση Ταμειακών Ροών.
5. Τις Σημειώσεις.

Για τις ανάγκες της παρούσης χρηματοοικονομικής ανάλυσης θα χρησιμοποιηθούν οι ισολογισμοί και οι καταστάσεις αποτελεσμάτων χρήσης των ελληνικών τραπεζών και των κυπριακών τραπεζών που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα της περιόδου 2008 έως 2012.

Πρέπει να σημειωθεί ότι για την Τράπεζα Πειραιώς (όχι για τον όμιλο αλλά για την μητρική), δεν έχουν δημοσιευθεί ακόμα στοιχεία για το 2012 λόγω της απορρόφησης της Αγροτικής Τράπεζας Ελλάδος. Παράλληλα για την δεύτερη δεν έχουν επίσης δημοσιευθεί στοιχεία για το 2012, ενώ για το 2011 οι τελευταίες καταστάσεις αφορούσαν το εννεάμηνο.

Στο σημείο αυτό να αναφέρουμε ότι επειδή η τράπεζα κύπρου, eujobank, T-BANK και Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο δεν μας έδιναν αναλυτικά τα στοιχεία αλλά συνοπτικά στα αποτελέσματα χρήσεως αναγκαστήκαμε να μην τις χρησιμοποιήσουμε. Επίσης η FB BANK δεν μας έδινε στοιχεία μόνο για τις χρονιές 2008=2009 τα υπόλοιπα ήταν επίσης συνοπτικά για αυτό κ αναγκαστήκαμε να πάρουμε στοιχεία μόνο για τις δύο χρονιές.

Τέλος για την Proton Bank, δημοσιευμένα στοιχεία υπάρχουν έως το πρώτο εξάμηνο του 2011.

Εξετάζοντας διεξοδικά την πορεία του ελληνικού τραπεζικού συστήματος την τελευταία πενταετία διαπιστώνουμε ότι όλες οι τράπεζες υπέστησαν το “κούρεμα” η κάθε μία με τον δικό της τρόπο. Άλλες πτώχευσαν, κάποιες άλλες ενσωματώθηκαν ή απορροφήθηκαν από άλλες. Με την παρούσα μελέτη η ελληνική ένωση τραπεζών επιδιώκει να αναδείξει:

- ✓ Την ρευστότητα, την ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών και την ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας
- ✓ Την στρατηγική επιβίωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος σε ένα περιβάλλον πρωτόγνωρων προκλήσεων
- ✓ Την δυνατότητα περαιτέρω απομόχλευσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος στην τρέχουσα οικονομική συγκυρία
- ✓ Τους πιστωτικούς και οικονομικούς κύκλους στην Ελλάδα

Αυτή η μελέτη εξετάζει την διαχρονική εξέλιξη επιλεγμένων δεικτών: μεγέθους, κερδοφορίας, αποτελεσματικότητας, παραγωγικότητας, ποιοτικής σύνθεσης εσόδων και εξόδων ώστε να εξαχθούν ασφαλή συμπεράσματα για την πορεία του ελληνικού τραπεζικού κλάδου, τις προκλήσεις και τα προβλήματα που αντιμετωπίζει σήμερα.

Η ανάλυση που ακολουθεί στηρίζεται αποκλειστικά σε στοιχεία χρηματοοικονομικών καταστάσεων όπως δημοσιεύονται από έγκυρους φορείς. Το δείγμα της μελέτης αφορά στις ελληνικές εμπορικές τράπεζες που αντιστοιχούν περίπου στο 88% του ενεργητικού των τραπεζών.

6.2 Εφαρμογή των μεθόδων αξιολόγησης των ελληνικών τραπεζών

Στο σημείο αυτό θα εξετάσουμε ποιες ελληνικές τράπεζες επιβίωσαν μέχρι και σήμερα παρά την οικονομική κρίση και ποιες απορροφήθηκαν από άλλες.

- ✓ Η Κύπρου εντός του 2012 απορροφήθηκε από την Πειραιώς και κατά συνέπεια δεν δημοσιεύθηκαν αποτελέσματα της τράπεζας για το 2012.
- ✓ Η Γενική εντός του 2011 απορροφήθηκε από την Πειραιώς και κατά συνέπεια δεν δημοσιεύθηκαν αποτελέσματα της τράπεζας για το 2011 και το 2012.
- ✓ Η Marfin (CPB) εντός του 2012 απορροφήθηκε από την Πειραιώς και κατά συνέπεια δεν δημοσιεύθηκαν αποτελέσματα της τράπεζας για το 2012.
- ✓ Η Proton εντός του 2011 χρεοκόπησε (Σκάνδαλο Λαυρεντιάδη) και κατά συνέπεια δεν δημοσιεύθηκαν αποτελέσματα της τράπεζας για το 2011 και το 2012.
- ✓ Η TBank (Ασπίζ) εντός του 2011 εξαγοράστηκε από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και κατά συνέπεια δεν δημοσιεύθηκαν αποτελέσματα της τράπεζας για το 2011 και το 2012.
- ✓ Το Ταχυδρομικού Ταμιευτήριο εντός του 2011 "πτώχευσε" και εν συνέχεια θα εξαγοραστεί από άλλη τράπεζα (μάλλον Eurobank) και κατά συνέπεια δεν δημοσιεύθηκαν αποτελέσματα της τράπεζας για το 2011 και το 2012.
- ✓ Η Αγροτική εντός του 2012 "πτώχευσε" και εν συνέχεια εξαγοράστηκε από την Πειραιώς και κατά συνέπεια δεν δημοσιεύθηκαν αποτελέσματα της τράπεζας για το 2012.

- ✓ Η FB BANK απορροφήθηκε από την Εθνική Τράπεζα Ελλάδος τον Μάιο του 2013

Τα αποτελέσματα που θα αναλύσουμε παρακάτω βγήκαν από τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις όλων των τραπεζών για την τελευταία πενταετία και θα δούμε κατά πόσο οι αριθμοδείκτες που εξετάζουμε έχουν επηρεαστεί.

Ο αριθμοδείκτης είναι ένα από τα πιο διαδεδομένα εργαλεία χρηματοοικονομικής ανάλυσης και αποτελεί μία αριθμητική σχέση δύο ή περισσότερων μεγεθών που ευνοεί την συγκρισιμότητα. Γίνεται αντιληπτό ότι ο αριθμός των αριθμοδεικτών είναι πρακτικά άπειρος όπως και οι συνδυασμοί των μεγεθών. Όμως η χρησιμότητα των περισσότερων εξ

αυτών είναι αμελητέα. Ανάλογα όμως με την χρησιμότητά τους, οι αριθμοδείκτες ομαδοποιούνται σε σχετικές κατηγορίες.

Στην συνέχεια υπολογίζονται και σχολιάζονται αριθμοδείκτες αποδοτικότητας, ρευστότητας και κεφαλαιακής επάρκειας για όλα τα ανωτέρω χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 2:ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ

ΔΕΙΚΤΗΣ	Οικονομικά βιώσιμη		Οικονομικά μη βιώσιμη		t-value	p-value	UDA	
	Mean	Standard deviation	Mean	Standard deviation				
Κ.Ρ	1,280	0,230	1.416	0,272	-1.71	0.098	59,1%	*
Α.Ρ	0.2860	0.0989	0.222	0.144	1.62	0.119	65,9%	
ΔΕΙΚΤΗΣ	1374	1001	939	806	1,59	0,121	63,6%	

Ο δείκτης της κυκλοφοριακής ρευστότητας αναφέρεται στο ύψος και την σχέση των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων που επίκειται η λήξη τους και τα κυκλοφοριακά στοιχεία του ενεργητικού τα οποία υποτίθεται ότι αποτελούν την πηγή από την οποία θα ικανοποιηθούν οι υποχρεώσεις.. Η άμεση ρευστότητα μας δείχνει την δυνατότητα της τράπεζας να εξυπηρετήσει τις βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις της ρευστοποιώντας τα αμέσως ρευστοποιήσιμα στοιχεία.

Από τα αποτελέσματα που παίρνουμε από τον πίνακα ρευστότητας δεν διακρίνουμε κανένα σημαντικό αριθμοδείκτη διότι όλοι έχουν υψηλό p-value και θεωρούνται αδιάφοροι παρολαυτα όμως στατιστικά σημαντικό αριθμοδείκτη για τον πίνακα της ρευστότητας θεωρείται ο αριθμοδείκτης της κυκλοφοριακής ρευστότητας ο οποίος μας δείχνει το πρόβλημα που υπάρχει μεταξύ των βιώσιμων τραπεζών και των μη βιώσιμων τραπεζών με το p-value να ανέρχεται στο 9,8%(προσεγγίζει το 10%) , το t-value=-1,71 δηλαδή υπάρχει αρνητική σχέση του δείκτη με την πιθανότητα πτώχευσης των βιώσιμων τραπεζών και τέλος το uda=59,1% σωστής πρόβλεψης των αποτελεσμάτων για τις βιώσιμες και μη βιώσιμες τράπεζες.

ΠΙΝΑΚΑΣ 3: ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ

ΔΕΙΚΤΗΣ	Οικονομικά βιώσιμη		Οικονομικά μη βιώσιμη		t-value	p-value	UDA	
	Mean	Standard deviation	Mean	Standard deviation				
Κ.Τ.ΑΠΘ.	7766	4923	12828	5704	-3,02	0,005	70,5%	*
Κ.Τ.ΑΠΑΙΤ	3515	5646	771	665	2,50	0,019	47,7%	*
Κ.Τ.ΠΡΟΜΗΘ	4923	5037	10371	4409	-3,77	0,001	77,3%	*
ΚΥΚΛΟΣ ΡΕΥ.	3369	2978	3228	3278	0,14	0,887	43,2%	
Κ.Τ.Ι.Κ	208	554	1,39	1,86	1,94	0,064	50%	*

Κ.Τ.Π.Ε	428	945	0,367	0,187	2,35	0,026	50%	*
Κ.Τ.Σ.Ε	11,3	24,2	0,0497	0,0111	2,42	0,023	50%	*

Τα αποθέματα για όλες της τράπεζες κερδοσκοπικού χαρακτήρα αποτελούν ένα από τα περιουσιακά τους στοιχεία που καθορίζουν την οικονομική πορεία τους. Στην περίπτωση μας όμως βλέπουμε ότι το ποσοστό των τραπεζών με κερδοσκοπικό χαρακτήρα είναι μικρότερο του ποσού των τραπεζών που έχουν υποστεί πτώχευση. Ο αριθμοδείκτης κυκλοφοριακή ταχύτητας ιδίων κεφαλαίων μας δείχνει πόσο συχνά χρησιμοποιείται το ίδιο κεφάλαιο για την επίτευξη των πωλήσεων. Όταν το ύψος των ιδίων κεφαλαίων είναι μικρό σημαίνει ότι πραγματοποιεί αυξημένα κέρδη. Στην κυκλοφοριακή ταχύτητα παγίου ενεργητικού δείχνει το βαθμό απασχόλησης και αξιοποίησης του παραγωγικού δυναμικού. Αν ο εν λόγω δείκτης είναι υψηλός υποδηλώνει υψηλές δαπάνες για τόκους.

Στατιστικά σημαντικοί αριθμοδείκτες στον πίνακα της δραστηριότητας θεωρούνται οι αριθμοδείκτες: κυκλοφοριακή ταχύτητα αποθεμάτων με το $t\text{-value}=-3,02$ δηλαδή υπάρχει αρνητική σχέση μεταξύ του δείκτη και της πιθανότητας πτώχευσης και $p\text{-value}=0,005 < p\text{-value}=0,10$ δηλαδή οι βιώσιμες και μη βιώσιμες τράπεζες αντιμετωπίζουν πρόβλημα στην κυκλοφοριακή ταχύτητα αποθεμάτων. Το ίδιο συμβαίνει και στους αριθμοδείκτες κυκλοφοριακή ταχύτητα απαιτήσεων με $p\text{-value}=0,019$ και $t\text{-value}=2,50$ όπως επίσης και στον αριθμοδείκτη της κυκλοφορικής ταχύτητας προμηθευτών με $t\text{-value}=-3,77$ και $p\text{-value}=0,001$. Επίσης στην κυκλοφοριακή ταχύτητα ιδίων κεφαλαίων η σχέση μεταξύ των βιώσιμων και μη βιώσιμων τραπεζών αντιμετωπίζει προβλήματα γιατί το $p\text{-value}=6,4\%$. Αυτό συμβαίνει και στην κυκλοφοριακή ταχύτητα παγίου ενεργητικού με $p\text{-value}=2,6\%$ και στην κυκλοφοριακή ταχύτητα συνόλου ενεργητικού $p\text{-value}=2,3\%$.

ΠΙΝΑΚΑΣ 4: ΑΠΟΔΟΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

ΔΕΙΚΤΗΣ	Οικονομικά βιώσιμη		Οικονομικά μη βιώσιμες		t-value	p-value	UDA	
	Mean	Standard deviation	Mean	Standard deviation				
Π.Μ.Κ	0,482	0,109	0,518	0,180	-0,74	0,468	61,4%	
Π.Κ.Κ	-0,168	0,691	-0,406	0,766	1,04	0,305	75%	
Α.Π.Σ.Κ	-4,0	14,9	-0,0159	0,0272	-1,38	0,179	43,2%	
Α.Π.Ι.Κ	-113	440	-0,513	0,704	-1,33	0,196	43,2%	
Α.Π.Ε	-4,0	14,8	-0,0158	0,0271	-1,38	0,179	43,2%	
ΕΞ.ΠΩΛ	-0,038	0,260	0,23	1,06	-1,04	0,314	56,8%	
ΕΞ.Κ.Π	0,046	0,343	0,38	1044	-0,95	0,357	54,5%	
Ε.Μ.Κ	-0,088	0,332	0,253	0,990	-1,37	0,187	54,4%	
Ε.Κ.Κ	-36	284	-1,96	7,98	-0,63	0,533	45,5%	
ΟΙΚ.ΜΟΧ	7,1	40,4	28,2	32,0	-1,92	0,062	75%	*

Με βάση τα δεδομένα που παίρνουμε από τον παραπάνω πίνακα βλέπουμε ότι οι βιώσιμες τράπεζες αντιμετωπίζουν αρκετά μεγάλο πρόβλημα στον αριθμοδείκτη της οικονομικής μόχλευσης με το $p\text{-value}=6,2\%$ και το $t\text{-value}=-1,92$ δηλαδή αρνητική σχέση του δείκτη με την πιθανότητα πτώχευσης και το $uda=75\%$ σωστή πρόβλεψη για τις βιώσιμες και τις πτωχευμένες τράπεζες.

Στη συνέχεια θα αναφερθούμε στον ορισμό ορισμένων αριθμοδεικτών που θα είναι χρήσιμοι και για την ανάλυση μας.

$$\checkmark \text{ Return On Equity} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Ίδια Κεφάλαια}}$$

Ο εν λόγω δείκτης αποτελεί τον βασικό δείκτη μέτρησης της απόδοσης, ειδικά από πλευράς επενδυτή καθώς επικεντρώνεται στην αποδοτικότητα των κεφαλαίων. Όπως θα γίνει αντιληπτό, ειδικά τα δύο τελευταία υπό εξέταση έτη τα επίπεδα του δείκτη δεν είναι λογικά και δεν βοηθούν στην εξαγωγή αξιόπιστων συμπερασμάτων. Αυτό καθώς παρατηρείται το φαινόμενο ταυτόχρονης δημιουργίας ζημιών και αρνητικής καθαρής θέσης αλλά και ιδιαίτερα υψηλών ζημιών. Και τα δύο φαινόμενα οφείλονται στις ζημιές τόσο από την ανομοίωση δανείων όσο κυρίως από την συμμετοχή στο «κούρεμα» των κρατικών ομολόγων.

Από τα παραπάνω αποτελέσματα προκύπτουν μερικά αξιοσημείωτα συμπεράσματα. Αρχικά οι τράπεζες Εμπορική, Γενική και Τ Bank δημιούργησαν ζημιές καθ' όλη την διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου. Από εκεί και μετά οι τράπεζες με την υψηλότερη αποδοτικότητα έως το 2010 είναι η Alpha Bank, η Τράπεζα Πειραιώς, η Εθνική και η Eurobank επιβεβαιώνοντας την υπόθεση ότι η απόδοση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων συνδέεται με το μέγεθός τους.

$$\checkmark \text{ Return On Assets} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Συνολικό Ενεργητικό}}$$

Η έντονη κριτική που δέχτηκε ο δείκτης R.O.E. ειδικά κατά την διάρκεια της κρίσης οδήγησε στην αυξημένη χρήση του R.O.A. Η κριτική βασιζόταν στο ότι ο R.O.E. δεν ήταν ευαίσθητος στον κίνδυνο και χρησιμοποιείτο ώστε οι τράπεζες να αυξάνουν την κερδοφορία και κατά συνέπεια την απόδοση χωρίς να γίνεται αντιληπτός ο αυξημένος κίνδυνος. Αντιθέτως ο R.O.A. λαμβάνει υπόψη πιθανά μελλοντικά γεγονότα και δεν επηρεάζεται από την μόχλευση και κερδίζει σταδιακά έδαφος ειδικά όσον αφορά την μέτρηση της απόδοσης των χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

Όπως γίνεται αντιληπτό από τα ανωτέρω, ο R.O.A. μας δίνει αξιόπιστα αποτελέσματα καθώς υπολογίζει την αποδοτικότητα ακόμα και σε «ανορθόδοξες» περιπτώσεις αρνητικών ιδίων κεφαλαίων. Η θετικότερη

εικόνα βάσει R.O.A. ανήκει στην Τράπεζα Κύπρου και εν συνέχεια στην Marfin. Αντιθέτως στη δυσχερέστερη θέση βρίσκονται η Γενική και η Εμπορική. Επίσης όπως έγινε ήδη αντιληπτό από τον προγενέστερο δείκτη, το 2011 ήταν καταστροφικό για τις ελληνικές τράπεζες με την μεγαλύτερη επίπτωση να είναι εμφανής πέραν της Γενικής, στην Εθνική, την Πειραιώς και την Marfin.

$$\checkmark \text{ Δείκτης Καθαρού Περιθωρίου Κέρδους} = \frac{\text{Καθαρά Κέρδη}}{\text{Κύκλος Εργασιών}}$$

Ο αριθμοδείκτης καθαρού περιθωρίου κέρδους εξετάζει την αποδοτικότητα από ένα διαφορετικό πρίσμα. Πιο συγκεκριμένα αξιολογεί την ικανότητα της οικονομικής μονάδας να μετατρέπει την τα έσοδά της σε καθαρά κέρδη. Είναι λογικό ότι οι ζημιογόνες χρήσεις μειώνουν την χρησιμότητα του δείκτη όπως και οι ζημιές που προήλθαν από το «κούρεμα» των ελληνικών ομολόγων.

Λαμβάνοντας υπόψη τα δεδομένα έως το 2010 καθώς από το 2011 και μετά τα αποτελέσματα είναι επηρεασμένα από το κούρεμα των κρατικών ομολόγων και της ύφεσης, προκύπτουν μερικά ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Καταρχάς υπάρχει μία ανατροπή σε σχέση με τους προηγούμενους δείκτες καθώς πέραν της Marfin και της Κύπρου που ξεχωρίζουν, η Alpha Bank δείχνει πιο ικανή στην αποδοτικότερη εκμετάλλευση των εσόδων της. Αντιθέτως Γενική, Εμπορική και T Bank φέρονται να είναι στην δυσχερέστερη θέση.

$$\checkmark \text{ Δείκτης Εκμετάλλευσης Ενεργητικού} = \frac{\text{Έσοδα}}{\text{Συνολικό Ενεργητικό}}$$

Ο εν λόγω δείκτης στην θεωρία του R.O.A. με την μόνη διαφορά ότι αξιολογεί την ικανότητα του ενεργητικού να δημιουργεί έσοδα και όχι κέρδη. Μάλιστα, λόγω των ιδιαίτερα ζημιογόνων χρήσεων, ο δείκτης εκμετάλλευσης ενεργητικού αποκτά σημαντικότερο ρόλο κατά την αξιολόγηση της αποδοτικότητας.

Η Γενική και η Κύπρου είναι οι τράπεζες που χρησιμοποιούν αποδοτικότερα το ενεργητικό τους για την δημιουργία εσόδων. Στον

αντίποδα, η Πειραιώς και η Eurobank εμφανίζονται ως λιγότερο αποδοτικές στην εκμετάλλευση των περιουσιακών τους στοιχείων.

$$✓ \text{ Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας} = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Συνολικό Ενεργητικό}}$$

Με έντονα τα σημάδια της κρίσης, η κεφαλαιακή επάρκεια των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων απέκτησε μεγαλύτερη σημασία κατά την χρηματοοικονομική ανάλυση των τραπεζικών ιδρυμάτων. Ο εν λόγω δείκτης υπολογίζει την απλή κεφαλαιακή επάρκεια δίνοντας έμφαση στην κάλυψη των δυνητικών ζημιών από την αφομοίωση των στοιχείων του ενεργητικού.

Στην καλύτερη θέση από πλευράς κεφαλαιακής επάρκειας βρίσκεται η Proton και η Marfin της οποίας όμως ο δείκτης έχει έντονη πτωτική πορεία. Η πτωτική τάση των επιπέδων της κεφαλαιακής επάρκειας ισχύει για την πλειοψηφία των ιδρυμάτων με εξαίρεση την Εμπορική και την Γενική. Άλλωστε πρέπει να σημειωθεί ότι τα συγκεκριμένα ιδρύματα άνηκαν την συγκεκριμένη περίοδο σε μεγάλους γαλλικούς τραπεζικούς ομίλους. Αξίζει επίσης να επισημανθεί ότι το «κούρεμα» των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου έπληξε σημαντικά τις τράπεζες, με αποτέλεσμα οι «συστημικές» Εθνική, Eurobank, Alpha και Πειραιώς να έχουν αρνητικές τιμές.

Μια επιχείρηση θεωρείτε επιτυχημένη όταν έχει μεγάλο ποσοστό μεικτού κέρδους που στην δική μας περίπτωση με τις τράπεζες όπως βλέπουμε δεν ισχύει. Στο συγκεκριμένο πίνακα μας ενδιαφέρουν οι αριθμοδείκτες που το p-value τους είναι μικρότερο από 0,005 και το UDA είναι μεταξύ του 50-65%. Το UDA μας δείχνει το ποσοστό πτώχευσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος έτσι με τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα καταλαβαίνουμε ότι οι τράπεζες που έχουν μέχρι τώρα επιβιώσει αντιμετωπίζουν μεγάλο πρόβλημα πτώχευσης που το ποσοστό τους δεν υπερβαίνει το 50-60%. Επίσης βλέπουμε ότι και το p-value είναι μηδενικό εκτός από τον αριθμοδείκτη της οικονομικής μόχλευσης και την εξέλιξη των καθαρών κερδών. Στην οικονομική μόχλευση όμως το t-value είναι

αρνητικό και αυτό μας δείχνει ότι στις τράπεζες πλέον δεν γίνονται καταθέσεις χρημάτων.

ΠΙΝΑΚΑΣ 5: ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΙΑΡΘΡΩΣΗΣ-ΕΠΕΝΔΥΤΙΚΟΙ

ΔΕΙΚΤΗΣ	Οικονομικά βιώσιμη		Οικονομικά αναξιοπαθούντα		t-value	p-value	UDA	
	Mean	Standard deviation	Mean	Standard deviation				
Δ.Κ	0,9553	0,0497	0,96000	0,0683	-0,25	0,0808	50%	*
Δ.Ε	6,1	40,4	27,2	32,0	-1,92	0,062	75%	*
Μ.Δ.Ε	-1,3	16,6	10,1	10,5	-2,79	0,008	81,8%	*
ΟΙΚ.ΑΥΤ	0,0533	0,0502	0,0404	0,0691	0,66	0,512	61,4%	
ΒΑΘ.ΠΑΓ	0,1024	0,0631	0,181	0,123	-2,43	0,024	61,4%	*
Κ.Π.Μ.Δ.Κ	4,01	4,02	3,11	1,98	0,99	0,328	45,5%	
ΑΥΤΟΧΡΗΜ	-0,107	0,563	0,271	0,493	-2,34	0,025	63,6%	*
ΤΑΜ.ΡΟΗ	155	759	-57	105	1,43	0,164	52,3%	
Τ.Ρ.Β.Υ	-4,7	19,9	-0,0616	0,0999	-1,22	0,235	43,2	
Τ.Ρ.Σ.Υ	-3,8	15,8	-0,0347	0,0558	-1,25	0,222	43,2	

Οι βιώσιμες και οι μη βιώσιμες τράπεζες στον πίνακα της οικονομικής διάρθρωσης μας δείχνουν το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν στην δανειακή κάλυψη έχοντας το p-value=8,8% χαμηλότερο από το 10% που θα έπρεπε να ήταν το ποσοστό του και με t-value=-0,25 που μας δείχνει

την αρνητική σχέση που υπάρχει μεταξύ του αριθμοδείκτη και της πιθανότητας πτώχευσης και $uda=50\%$ σωστής πρόβλεψης. Επίσης το πρόβλημα συνεχίζεται και στον αριθμοδείκτη της δανειακής επιβάρυνσης με αρνητικό $t\text{-value}=-1,92$, το $p\text{-value}=6,2\%$ και το $uda=75\%$. Επίσης στην μακροχρόνια δανειακή επιβάρυνση το $t\text{-value}=-2,79$ μας δείχνει αρνητική σχέση μεταξύ του αριθμοδείκτη με την πιθανότητα πτώχευσης και $p\text{-value}=0,8\%$ πρόβλημα μεταξύ των βιώσιμων και των μη βιώσιμων τραπεζών στον συγκεκριμένο αριθμοδείκτη όπως και το $uda=81,8\%$ πιθανότητα οι προβλέψεις μας να είναι σωστές. Το ίδιο βλέπουμε και στους άλλους δύο αριθμοδείκτες τον αριθμοδείκτη βαθμού παγιοποίησης με $p\text{-value}=2,4\%$, $t\text{-value}=-2,43$ και $uda=61,4\%$ όπως και της αυτοχρηματοδότησης με $p\text{-value}=2,5\%$, $t\text{-value}=-2,34$ και $uda=63,6\%$ σωστής πρόβλεψης.

Παρακάτω αναλύουμε ορισμένους σημαντικούς αριθμοδείκτες που μας βοηθάν στα αποτελέσματα της ερευνάς μας

$$✓ \text{ Δείκτης Ίδια Κεφάλαια / Υποχρεώσεις} = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Υποχρεώσεις}}$$

Ο εν λόγω δείκτης είναι ένας ακόμα δείκτης αξιολόγησης της φερεγγυότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων. Πιο συγκεκριμένα αξιολογεί την δυνατότητα που έχουν οι τράπεζες να καλύψουν τις υποχρεώσεις τους από ίδια κεφάλαια. Από το 2011 και μετά, οι τράπεζες με αρνητική καθαρή θέση έχουν και αρνητικές τιμές του δείκτη.

Οι τράπεζες με τις υψηλότερες τιμές του δείκτη είναι η Marfin, η Proton, η Άττικα και η Εθνική. Η τελευταία όμως, ενώ έως το 2010 κατέγραφε σταθερή βελτίωση της φερεγγυότητάς της, λόγω των ζημιών από το «κούρεμα» των ομολόγων κατέληξε με «αρνητική» φερεγγυότητα. Στον αντίποδα η Εμπορική και η Γενική κατόρθωσαν σταδιακά να αυξήσουν το επίπεδο τιμών του δείκτη τους και να θεωρούνται ως πιο φερέγγυες στην «μετά κουρέματος» εποχή.

$$✓ \text{ Δείκτης Ίδια Κεφάλαια / Απαιτήσεις} = \frac{\text{Ίδια Κεφάλαια}}{\text{Απαιτήσεις}}$$

Ο παραπάνω δείκτης αποτελεί μία εξέλιξη του δείκτη απλής κεφαλαιακής επάρκειας εστιάζοντας αποκλειστικά στις απαιτήσεις οι οποίες ιδιαίτερα μετά την πρόσφατη εμπειρία θεωρούνται ιδιαίτερα αβέβαιες. Πιο συγκεκριμένα αξιολογεί την δυνατότητα του ιδρύματος να καλύψει τυχόν ζημιές απομείωσης των απαιτήσεων από τα ίδια κεφάλαια που διατηρεί. Φυσικά οι αρνητικές καθαρές θέσεις ορισμένων τραπεζών από το 2011 και μετά επηρέασαν όπως ήταν λογικό τις τιμές του δείκτη.

Η Proton και η Marfin εμφανίζονται και εδώ πιο φερέγγυες με πτωτική όμως τάση διαχρονικά. Αντιθέτως ακολουθώντας την πορεία που είχαν στον προηγούμενο δείκτη, Εμπορική και Γενική βελτιώνουν συνέχεια την φερεγγυότητά τους με αποτέλεσμα να θεωρούνται οι πιο επαρκής κεφαλαιακά στο τέλος της πενταετίας. Αντιθέτως, οι «μεγάλες» τράπεζες αντιμετωπίζουν σημαντικά κεφαλαιακά προβλήματα.

$$\checkmark \text{ Δείκτης Ταμειακής Ρευστότητας} = \frac{\text{Ταμείο}}{\text{Υποχρεώσεις}}$$

Ο συγκεκριμένος δείκτης αξιολογεί την δυνατότητα του ταμείου να καλύψει το σύνολο των βραχυπρόθεσμων υποχρεώσεων της εταιρείας. Ειδικά για τις τράπεζες όπου μέσω του πολλαπλασιαστή χρήματος ελλοχεύει ο κίνδυνος ταμειακών προβλημάτων, ένα υψηλό ποσοστό κάλυψης των υποχρεώσεων από διαθέσιμα εγγυάται την βραχυχρόνια βιωσιμότητα του ιδρύματος.

Η Τράπεζα Πειραιώς πρωτίστως και δευτερευόντως η Αγροτική και η Κύπρου διατηρούν τα υψηλότερα διαθέσιμα σε σύγκριση με τις υποχρεώσεις τους. Βέβαια οφείλω να σημειώσω ότι στις περισσότερες

τράπεζες παρατηρούνται σημαντικές διακυμάνσεις από έτος σε έτος. Παραδείγματος χάριν η Εθνική όπου διπλασίασε την τιμή του δείκτη το 2010 αλλά τον έριξε πολύ χαμηλότερα το 2011. Στην χειρότερη θέση βρίσκονται το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και η Proton η οποία όμως παρουσιάζει μία αξιοσημείωτη σταθερότητα φανερώνοντας ενδεχομένως μία επιτυχημένη πολιτική διαχείρισης των ταμειακών διαθεσίμων.

$$✓ \text{ Δείκτης Παγιοποίησης Περιουσίας} = \frac{\text{Πάγια Περιουσιακά Στοιχεία}}{\text{Συνολικό Ενεργητικό}}$$

Ο δείκτης αυτός υπολογίζει την δομή του ενεργητικού μιας οικονομικής μονάδας και πιο συγκεκριμένα το ποσοστό της επένδυσης που έχει κάνει σε μακροπρόθεσμα στοιχεία, ενσώματα ή ασώματα. Τόσο ιδιαίτερα υψηλοί όσο και ιδιαίτερα χαμηλοί δείκτες μπορεί να προμηνύουν κινδύνους στους οποίους είναι εκτεθειμένα τα ιδρύματα

Η Τράπεζα Κύπρου φαίνεται να έχει επενδύσει σημαντικό μέρος των κεφαλαίων της σε πάγια περιουσιακά στοιχεία. Κάτι αντίστοιχο ισχύει για την Marfin και την Γενική οι οποίες όμως καταγράφουν πτωτική τάση στον σχετικό δείκτη. Αντίστοιχα το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο στερείται πρακτικά πάγιας περιουσίας καθώς ο δείκτης κινείται λίγο πάνω από το 1% φανερώνοντας ένα όχι και τόσο «μακρόπνοο» ενεργητικό.

Ο πίνακας οικονομικής διάρθρωσης μας δείχνει ότι η δανειακή κάλυψη των βιώσιμων τραπεζών έχει αρνητικό t-value και p-value μικρότερο από το 0,005 άρα αντιμετωπίζουν πρόβλημα και οι βιώσιμες τράπεζες. Επίσης το UDA μας δείχνει και σε αυτό το πίνακα ότι τείνουν και οι βιώσιμες τράπεζες στην πτώχευση. Η οικονομική αυτοτέλεια, ο βαθμός παγιοποίησης, η κάλυψη παγίων με διαρκή κεφάλαια, αυτοχρηματοδότηση και η ταμειακή ροή βραχυπρόθεσμων και συνολικών υποχρεώσεων μας δείχνουν το πρόβλημα που αντιμετωπίζουν οι βιώσιμες τράπεζες με το μηδενικό p-value που βγαίνει από τις ισολογιστικές καταστάσεις των ελληνικών τραπεζών.

6.3 ΠΟΛΥΜΕΤΑΒΛΗΤΗ ΑΝΑΛΥΣΗ (MDA)

Η πολυμεταβλητή αναλυτική μέθοδος (διακριτή ανάλυση), έχει χρησιμοποιηθεί αρκετά συχνά και σε ένα μεγάλο αριθμό μελετών σχετικών με την ανάπτυξη μοντέλων, με σκοπό την πρόβλεψη της μελλοντικής κατάστασης των επιχειρήσεων. Η μέθοδος της πολλαπλής διακριτής ανάλυσης είχε αρχικά χρησιμοποιηθεί στο να ταξινομεί ή να κάνει προβλέψεις σε προβλήματα όπου η εξαρτημένη μεταβλητή εμφανίζεται σε

ποιοτικές μορφές όπως πτώχευση ή μη πτώχευση. Με την βοήθεια ενός προγράμματος στατιστικής ανάλυσης θα εξετάσουμε ποιοι αριθμοδείκτες έχουν επηρεαστεί από το «κούρεμα» και ποιοι έχουν μείνει ανεπηρέαστοι για τις βιώσιμες τράπεζες που υπάρχουν μέχρι σήμερα.

ΠΙΝΑΚΑΣ 6: MDA

MDA	0	1
CONSTANT	-22,802	-27,184
K.P	30,639	32,338
K.T.ΠΡΟΜ	0,0005	0,001
ΟΙΚ.ΜΟΧ	0,480	0,466
Μ.Δ.Ε	-1,127	-1,023

Με την βοήθεια της παρακάτω συνάρτησης μπορέσαμε να βγάλουμε τα αποτελέσματα του παραπάνω πίνακα:

$Y=a+bx_1+cx_2+dx_3$ πιο αναλυτικά το βλέπουμε εφόσον προσθέτουμε τα εξής:

$$1)Y_0=-22,802+30,639KP+0,0005K.T.ΠΡΟΜ+0,480ΟΙΚ.ΜΟΧ-1,127ΜΔΕ$$

$$2)Y_1=-27,184+32,338KP+0,001K.T.ΠΡΟΜ+0,466ΟΙΚ.ΜΟΧ-1,023ΜΔΕ$$

Οι εξής συναρτήσεις μας δείχνουν τους σημαντικούς αριθμοδείκτες που μας έδωσαν τα αποτελέσματα για τις βιώσιμες και μη βιώσιμες τράπεζες την τελευταία πενταετία.

ΠΙΝΑΚΑΣ 7:ΠΡΟΒΛΕΨΗ MDA

Prediction/Real	0	1	
0	21	2	23
1	6	15	21
	27	17	44

Οι 21 από τις 27 βιώσιμες διαχειριστικές περιόδους προβλέφθηκαν ορθά από το μοντέλο πρόβλεψης με επιτυχία 78%. Ενώ 6 από τις 27 που είναι βιώσιμες στα αποτελέσματα που μας δίνει το προβλεπόμενο μοντέλο φαίνονται να είναι μη βιώσιμες με ποσοστό αποτυχίας 22% (type 2 error). Αντίθετα, από τις 17 μη βιώσιμες τράπεζες το μοντέλο mda προβλέπει ορθά τις 15 που αντιστοιχεί σε ποσοστό επιτυχίας 88% ενώ 2 από αυτές τις κατατάσσει ως βιώσιμες (type1error) με πιθανότητα αποτυχίας 12%. Η συνολική προβλεπτική ικανότητα του μοντέλου είναι 81,8% καθώς προβλέπει ορθά τις 36 από τις συνολικά 44 διαχειριστικές περιόδους του δείγματος.

Οι χρηματοοικονομικοί δείκτες που χρησιμοποιήθηκαν καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα πληροφοριών για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα και κυρίως την αποδοτικότητα και τη δομή της περιουσίας και των κεφαλαίων της. Στο παραπάνω πίνακα υπολογίσαμε τους μέσου δείκτες των βιώσιμων και μη βιώσιμων τραπεζών.

ΜΕΡΟΣ ΤΡΙΤΟ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7ο: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η εφαρμογή της Βασιλείας III θα συμβάλει σημαντικά στην αύξηση της ποιότητας των κεφαλαίων των τραπεζών και αναμένεται να αυξηθούν τα

απαιτούμενα επίπεδα. Επιπλέον, θα παρέχει μια προληπτική κάλυψη για την καλύτερη αντιμετώπιση των συστημικών κινδύνων. Σήμερα το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι υπό τεράστια πίεση λόγω της σοβαρής δημοσιονομικής κρίσης. Οι ελληνικές τράπεζες αντιμετωπίζουν μια σειρά από σοβαρά προβλήματα, όπως χαμηλή και αρνητική κερδοφορία, απότομη μείωση του όγκου των καταθέσεων, αρνητική πιστωτική επέκταση και έναν αυξανόμενο αριθμό των μη βιώσιμων δανείων.

Το γεγονός ότι αυτές οι τράπεζες θα πρέπει να πληρούν το νέο προτεινόμενο Σύμφωνο της Βασιλείας III επάρκειας κεφαλαιακών απαιτήσεων, δείχνει ότι απλώς το τραπεζικό σύστημα συμμορφώθηκε με τα ελάχιστα αριθμητικά όρια και σαφώς δεν εγγυάται την βιωσιμότητας της τράπεζας και την ασφάλεια του συστήματος. Ο Ελληνική κρίση αποκαλύπτει πιθανές αρνητικές επιπτώσεις της Βασιλείας III, όπως τις κεφαλαιακές απαιτήσεις μπορεί να εξακολουθεί να είναι πολύ χαμηλές, το κόστος του κεφαλαίου θα μπορούσε να αυξηθεί λόγω του λιγότερου διαθέσιμου κεφαλαίου και η προσέγγιση στάθμισης του κινδύνου μπορεί αποδειχθούν ανεπαρκή.

Η προώθηση της χρηματοπιστωτικής σταθερότητας απαιτεί ένα ευρύ πλαίσιο πολιτικής στο οποίο η Βασιλεία III θα πρέπει να αποτελεί μόνο μία άποψη. Μια σειρά από προτεινόμενες μεταρρυθμίσεις θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την καλύτερη παρακολούθηση του τραπεζικού συστήματος με την βελτίωση των μηχανισμών επιβολής για τη νέα Βασιλεία III τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, με την ύπαρξη σαφούς διαχωρισμού των εμπορικών από τις επενδυτικές τράπεζες και τη δημιουργία αντικινήτρων για τη διατήρηση της άποψης “too big to fail” για όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Βεβαίως, η ανάλυση ενός μόνο τραπεζικού συστήματος, στην περίπτωση μας, το ελληνικό τραπεζικό σύστημα, δεν είναι αρκετό για να αποδείξει ή να διαψεύσει την αειφορία και τη βιωσιμότητα του Συμφώνου της Βασιλείας III. Περαιτέρω έρευνα σε άλλα τραπεζικά συστήματα μπορεί να βοηθήσει σημαντικά τη συζήτηση του κατά πόσον ή όχι της Βασιλείας III είναι μια πραγματικά επαναστατική

μεταρρύθμιση ή απλώς ένα βραχυπρόθεσμο λύση για την εμφάνιση μιας σοβαρής κρίσης.

Από την παραπάνω ανάλυση προέκυψαν ορισμένα άκρως ενδιαφέροντα συμπεράσματα. Καταρχάς γίνεται απολύτως αντιληπτό ότι το «κούρεμα» των κρατικών ελληνικών ομολόγων όχι μόνο επηρέασε τον τραπεζικό τομέα δημιουργώντας κεφαλαιακά προβλήματα σε αρκετές τράπεζες αλλά ανέτρεψε μερικώς τα δεδομένα. Πιο συγκεκριμένα τράπεζες που είχαν εξωτερική βοήθεια (π.χ. Γενική και Εμπορική) εμφανίζονται ενισχυμένες από πλευράς φερεγγυότητας.

Στον αντίποδα όμως, και συγκρίνοντας τους δείκτες φερεγγυότητας και αποδοτικότητας, γίνεται πλήρως αντιληπτό ότι η βελτίωση της φερεγγυότητας συνδυάστηκε με προβληματική αποδοτικότητα.

Παράλληλα, ιδιαίτερη μνεία οφείλει να γίνει και στην κερδοφορία του κλάδου, η οποία έχει πληγεί σημαντικά όχι μόνο από το κούρεμα αλλά από την συνολική τους δραστηριότητα.

Επίσης με την βοήθεια των μοντέλων μονομεταβλητής και πολυμεταβλητής ανάλυσης εξετάσαμε κατά πόσο έχουν επηρεάσει οι αριθμοδείκτες τις βιώσιμες και μη βιώσιμες τράπεζες και βάση των αποτελεσμάτων που πήραμε διαπιστώσαμε ότι στους σημαντικούς αριθμοδείκτες

Συμπερασματικά κατά το διάστημα 2008-20012 που συμπίπτει με την συμμετοχή των τραπεζών στο PSI, εξαιτίας του ότι η κερδοφορία των ελληνικών τραπεζών, από τη μια επιδεινώθηκε και από την άλλη η φυγή των καταθέσεων είχαν σαν αποτέλεσμα αν αντιμετωπίζουν οι τράπεζες άμεσα θέματα βιωσιμότητας οι οποίες προκειμένου να μπορέσουν να ανταποκριθούν στα πρότυπα κεφαλαιακής επάρκειας και να αντιμετωπίσουν με μεγαλύτερη προσοχή τις απαιτήσεις ρευστότητας θα πρέπει να αναδιαρθρώσουν σε μεγάλο βαθμό την κεφαλαιακή τους βάση. Για να αντιμετωπίσουν την κρίση θα πρέπει να ενισχύσουν την ρευστότητα και την κεφαλαιακή τους επάρκεια είτε α) με την επιστροφή των

καταθέσεων και την αύξηση ρευστότητας τους ή β) μέσω της πώλησης στοιχείου του ενεργητικού κυρίως στο εξωτερικό που έχει αρνητική αντιμετώπιση από τις αγορές ή γ) με την αύξηση της κεφαλαιακής επάρκειας μέσω της ανακεφαλαιοποίησής τους ή δ) μέσω της αύξησης μετοχικού κεφαλαίου(σε πολύ χαμηλή χρηματιστηριακή αξία) ή ε) μέσω της συμμετοχής τους στο ταμείο χρηματοπιστωτικής σταθερότητας(με τον κίνδυνο κρατικοποιήσεως) η στ) μέσα από την συγχώνευση και την μείωση των λειτουργικών δαπανών που ήδη έχουν γίνει ενέργειες.

«Με όλες αυτές τις εξελίξεις να λαμβάνουν χώρα στον τραπεζικό κλάδο, ίσως έφτασε η στιγμή να επιβεβαιωθεί η προ ετών δήλωση του προέδρου της Alpha Bank κ.Κωστόπουλου» (Λάζαρος Δ.Καραμανλής).

Με τα παραπάνω μέτρα αποτελούν οδηγό επιβίωσης και ανάπτυξης των τραπεζών στην σημερινή περίοδο κρίσης.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σκοπός της εργασίας ήταν να εξετάσουμε το ελληνικό τραπεζικό σύστημα έχοντας ως κίνητρο τα γεγονότα των τελευταίων χρόνων και να συγκρίνουμε πόσες τράπεζες στην Ελλάδα μετά το “κούρεμα” παρέμειναν εν ενεργεία και πόσες πτώχευσαν ή απορροφήθηκαν από κάποιες άλλες. Αυτό το πετύχαμε παίρνοντας τις ισολογιστικές καταστάσεις των τραπεζών και με την βοήθεια των αριθμοδεικτών τα υπολογίσαμε. Έπειτα με την βοήθεια κάποιων προβλέψιμων μοντέλων μπορέσαμε να προβλέψουμε την οικονομική κατάσταση των βιώσιμων τραπεζών για τα επόμενα έτη πως θα συνεχιστεί και να μελετήσουμε το μέλλον της οικονομίας του ελληνικού τραπεζικού συστήματος. Αυτό το πετύχαμε μέσω προγραμμάτων στατιστικής ανάλυσης(minitab) κάνοντας στατιστικές μελέτες και χρησιμοποιώντας μοντέλα(UDA & MDA) για να εξετάσουμε και να βρούμε ποιες οικονομικές μεταβλητές(αριθμοδείκτες) είναι σημαντικοί. Τέλος τα αποτελέσματα που μας έδωσαν οι στατιστικές μελέτες τα αναλύσαμε και τα παρουσιάσαμε στους παραπάνω πίνακες.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ξενόγλωσση Βιβλιογραφία:

- ✓ Belka, M. (2009), The impact of the crisis on new EU member states, Role and Contribution of the Fund in the Crisis, IMF Publications: 1.
- ✓ Bikker, J. (2010) “Measuring Performance of Banks: An Assessment”, *Journal of Applied Business and Economics*, vol. 11
- ✓ Bicakova A., (2007), Does the Good Matter? Evidence on Moral Hazard and Adverse Selection from Consumer Credit Market, European University Institute, Department of Economics, ECO No 2007/2.
- ✓ Bordo, M., B. Eichengreen, D. Klingebiel and M. Soledad Martinez-Peria (2001), Is the crisis problem Crowing more Severe?, *Economic Policy*, 32, 51-82
- ✓ Casu, B., & Molyneux, P., 2003. A comparative study of efficiency in European banking. *Applied Economics* 35, 1865–1876
- ✓ Dermine, J., 2006. European banking integration: Don't put the cart before the horse. *Financial Institutions, Markets and Money* 15, 57–106
- ✓ Dhameja, N. (2010) , Financial Crisis: Impact, Challenges and Way Out, *Indian Journal of Industrial Relations*, 45(3): 11-16.
- ✓ Downes J., Elliot Goodman J. (2010), *Dictionary of Finance and Investment Terms*, New York, Barron's., p. 514.
- ✓ Doyran, M. (2012) “The Impact of Market Structures on Financial Institution Performance”, *ASBBS Annual Conference*, Las Vegas.
- ✓ Eurobank EFG, (2006β), “The Greek banking system in 2006: Comparative Performance”, *Eurobank Research: Greek Banking Review*, Issue 1.
- ✓ European Central Bank (2010) *Beyond ROE – How To Measure Bank Performance*, September 2010

- ✓ Heffernan S.,(2005), *Modern Banking*. John Wiley & Sons, Ltd
- ✓ Hoen, H. W. (2011), *Crises in Eastern Europe: The Downside of a Market Economy Revealed?*, *European Review*, Vol. 19(1): 31-41.
- ✓ Kasman, A., & Yildirim, C., 2006. *Cost and profit efficiencies in transition banking: the case of new EU members*. *Applied Economics* 38, 1079–1090
- ✓ KPMG (2012) *Major Australian Banks: Year End 2011 – Banks shine ahead of gloomy European winter and regulatory storms*.
- ✓ Lakstutiene, A. (2008), *Correlation of the Indicators of the Financial System and Gross Domestic Product in European Union Countries*, *Engineering Economics*, (3): 7-18
- ✓ Lozano–Vivas, A., Pastor, J.T., & Hasan, I., 2001. *European bank performance beyond country borders: what really matters?* *European Financial Review* 5, 141–165
- ✓ Manescield, P. (2006) *‘A Note on Money and Economic Growth in the Baltic States’* *Engineering Economics* (5): 47-54.
- ✓ Maudos, J., Pastor, J.M., Perez, F., & Quesada, J., 2002. *Cost and profit efficiency in European banks*. *Journal of International Financial Markets Institutions and Money* 12, 33–58.
- ✓ Mishkin F. S., (1992): *Anatomy of a financial crisis*, *Journal of evolutionary Economics*, 2, 115-130.
- ✓ Riahi – Belkaoui, A. (1998) *Financial Analysis and the predictability of Important Economic Events*, London: Quorum Books
- ✓ Sorensen, C.K., & Gutierrez, J.M., 2006. *Euro area banking sector integration: Using hierarchical cluster analysis techniques*. ECB working paper no. 627
- ✓ Summers, L.H., (2000), *International Financial Crises: Causes, Prevention, and Cures*, *The American Economic Review*, Vol. 90, No. 2, *Papers and Proceedings of the One Hundred Twelfth Annual Meeting of the American Economic Association* (May, 2000), pp. 1-16.

- ✓ Valiante D. (2010), Shaping Reforms and Business Models for the OTC Derivatives Market, Quo vadis? ECMI Research Report, No. 5, p. 51.
- ✓ Weil, L., 2004. Measuring Cost Efficiency in European Banking: A Comparison of Frontier Techniques. Journal of Productivity Analysis 21, 133 -152
- ✓ Williams, J., & Gardener, E.P.M., 2003. The efficiency of European regional banking. Regional Studies 37, 321–330
- ✓ Zakka V., (2010), “Bank of Greece: Basel III puts new terms in the banking market”, available at <http://www.bankersreview.gr/default.asp pid=9&la=1&cID=5&arId=6>

Ελληνική Βιβλιογραφία:

- ✓ Αδαμίδης, Α. (1998) *Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων*, Θεσσαλονίκη: University Studio Press
- ✓ Αναστασάτος, Τ. (2008) Η επιδείνωση του ελληνικού ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών: αίτια, τις επιπτώσεις και σενάρια προσαρμογής. Οικονομία και Αγορές III, 6, Διεύθυνση Οικονομικών Ερευνών και προβλέψεων, η EFG Eurobank.
- ✓ Αρέστης, Π. & Πελαγίδης, Θ. (2010α) υποκριτικό να υποστηρίζουν ότι η Ελλάδα πρέπει να εξαχθεί από την Ευρωζώνη. Financial Times, 28 Ιανουαρίου.
- ✓ Γκόρτσος, Χ., (2006) Εισαγωγή στο χρηματοπιστωτικό Δίκαιο. Πανεπιστημιακές παραδόσεις.
- ✓ Κιόχος, Π. & Παπανικολάου, Γ. (2000) *Χρήμα – Πίστη – Τράπεζες*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- ✓ Κόντος, Γ. (2007) *Λογιστική Τραπεζών και εταιρειών Leasing & Factoring*, Αθήνα: Διπλογραφία
- ✓ Κουτσομέρη Ελισάβετ, (2011), «*Το κόστος διαμεσολάβησης του Ελληνικού Τραπεζικού συστήματος*», Διπλωματική μελέτη, Πανεπιστήμιο Μακεδονίας

- ✓ Μανωλόπουλος, Κ. (2011) *Η Ελληνική Οικονομία και ο Τραπεζικός Κλάδος το 2011*, Αθήνα: Marfin
- ✓ Μαρκάκης, Ε. και Τακόπουλος, Α. *Επιπτώσεις από τη συνθήκη της Βασιλείας II*.
- ✓ Μασουράκης, Μ. (2010) Ελλάδα και το κράτος: Προμηθέας Δεσμώτης; Παγκόσμιο Οικονομικό, 11, 2, σελ. 45-66.
- ✓ Νικόγλου Δ., (2006), "Το τραπεζικό σύστημα και η θεωρία των Ορθολογικών Συμπεριφορών", εφημερίδα Η Καθημερινή, 21-07-06.
- ✓ Νούλας, Α. (2005) *Χρήμα & Τράπεζες*, Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.
- ✓ Ντζανάτος, Δ. (2008) *Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα με απλά λόγια και οι διαφορές τους από τα ελληνικά*, Αθήνα: Καστανιώτη
- ✓ Ξανθόπουλος, Σ. (2012) *Θέματα στη Διαχείριση Τραπεζικού Κινδύνου*, Χίος: Ακαδημαϊκές Σημειώσεις Πανεπιστημίου Αιγαίου.
- ✓ Παπαδογιάννης, Γ., (2007) *On the surface, the operational risk of banks*Select.
- ✓ Πασιούρας, Φ., 2008. Διεθνή στοιχεία σχετικά με τον αντίκτυπο των κανονιστικών ρυθμίσεων και εποπτείας σε τεχνική αποτελεσματικότητα των τραπεζών: Η εφαρμογή της ανάλυσης των δεδομένων σε δύο στάδια υπερκέρρασης. Αξιολόγηση των Ποσοτικά Οικονομικών και Λογιστικής 30, 187 – 223
- ✓ Σταϊκούρας, Σ.Κ., 2003, "Η έκθεση στον κίνδυνο επιτοκίων των Ενδιάμεσων Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών: Μια αναθεώρηση της Θεωρίας και Εμπειρικά στοιχεία, Χρηματοοικονομικές Αγορές, οργανισμούς και θεσμικά όργανα, Vol. 12, No. 4, pp 257 - 290.
- ✓ Τζώρτζη, Ε. (2007) «Προσαρμογή των Τραπεζών στην Βασιλεία II», *Καθημερινή*.
- ✓ Τριαντόπουλος, Χ. & Τσικριπή, Ι. (2010) *Συσχέτιση μακροοικονομικού περιβάλλοντος και τραπεζικών κινδύνων*.

Ηλεκτρονικές Πηγές:

- ✓ Τράπεζα της Ελλάδος (2008). Εποπτεία Πιστωτικού Συστήματος. Ανακτήθηκε από: <http://www.bankofgreece.gr/Pages/el/Supervision/default.aspx> [19/01/2013]
- ✓ Ελληνική Ένωση Τραπεζών, (2011), «Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα το 2010», Ανακτήθηκε από: <http://www.hba.gr/main/Ereunesmeletes/EllinikoTrapezikoSistima2011.pdf>, [22/02/2013].
- ✓ Wolf M. (2010) “Basel: the mouse that did not roar”, Financial Times website. Ανακτήθηκε από: <http://www.ft.com/intl/cms/s/0/966b5e88-c034-11df-b77d-00144feab49a.html#axzz1tHhAgnj> [02/02/2013].
- ✓ Economist (2010) Third time’s the charm? Ανακτήθηκε από: http://www.economist.com/blogs/freeexchange/2010/09/basel_iii [17/02/2013]
- ✓ Emporiki Bank, (2002), Ο ελληνικός τραπεζικός κλάδος: δημιουργώντας σωστές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ανακτήθηκε από: www.capitallink.com/companyprofile/speeches/speech/276454/05-03-2002%20-%20SPEECH.pdf [12/02/2013]
- ✓ Λουρή – Δενδρινού Ε, (2008), “Μεταβολές στην Τραπεζική Αγορά: Εξελίξεις και τάσεις στο πλαίσιο του ευρωπαϊκού τραπεζικού χάρτη”, Τάσεις – Η ελληνική οικονομία 2008. Ανακτήθηκε από: www.economics.gr/articleData/Ta/2008/03/178.pdf [13/02/2013]
- ✓ Emporiki Bank, (2002), Ο ελληνικός τραπεζικός κλάδος: δημιουργώντας σωστές προϋποθέσεις για την ανάπτυξη της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Ανακτήθηκε από: www.capitallink.com/companyprofile/speeches/speech/276454/05-03-2002%20-%20SPEECH.pdf [15/02/2013]
- ✓ ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ.Δ.ΛΑΖΑΡΟΣ(2012) ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΤΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ

ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΕΝΤΟΣ ΕΥΡΩΖΩΝΗΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ
ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

<http://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/15328/3/KaramanlisLazarosDMsc2012.pdf>

- ✓ Εθνικό τυπογραφείο ΦΕΚ <http://www.et.gr/index.php/2013-01-28-14-06-23/search-ae-epe-issue-with-publisher-criteria>